

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Dönər yenə zəhər oldu - bölgələrdə qida zəhərlənmələri niyə artır?
yazısı səh.13-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 13 noyabr 2025-ci il Cümə axşamı № 205 (8815) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Gəncədən uçan Türkiyə təyyarəsi ilə bağlı yeni detallar

Qəzaya uğrayan təyyarənin "qara qutu"su tapıldı - kənar müdaxilə, yoxsa...

yazısı səh.5-də

Ermənistan bu kəndləri də qaytarır?

yazısı səh.6-də

Moskvanın 10 noyabr "dərdi" - Bakı və İrəvanın qərar anı

yazısı səh.9-də

Trampın oğlu İrəvana getməkdən imtina edib

yazısı səh.7-də

Kiyev üçün "əcəl zəngi" çalınır

yazısı səh.4-də

Paşinyan keşislərin əl-ayağını yığır - "Real Ermənistan" üçün "real kilsə"

yazısı səh.12-də

"Uğur 777" estetik mərkəzində qanunsuz əməliyyatlar - cinayət işi başlandı

yazısı səh.13-də

Azərbaycana turist axını azalır - səbəb

yazısı səh.14-də

Avropada quş qripi tüğyan edir - ön tədbirlərimiz

yazısı səh.15-də

Uşaqda nitq qüsurluğu varsa... valideynlər oxusun!

yazısı səh.11-də

"Qarabağ" dünya reytingində bu qədər pille irəlilədi

yazısı səh.2-də

İLHAM ƏLİYEV DƏN MƏMURLARA SƏRT XƏBƏRDARLIQ

Prezident yeni təyin olunan icra başçıları ilə görüşdü; **dövlət başçısından İH rəhbərlərinə:** "Heç bir qanunsuz hərəkət nəticəsiz qalmayacaq..."

yazısı səh.3-də

Pentagondan Azərbaycanla bağlı çağırış - Trampın qərarı...

Müharibə Nazirliyinin nəşri bədnam "907-ci düzəliş" in ləğvini istəyir; Kongresə müraciət edildi - Bakının gözləntisi

yazısı səh.8-də

Ramiz Mehdiyevin ev dustaqlığından bir ay ötür - üç ay sonra...

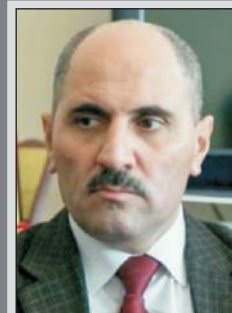
yazısı səh.4-də

Vitali Balasanyan

Xocalı canisinin xam xəyalı - gələcəyi varsa, görəcəyi də olacaq!

yazısı səh.7-də

Azər Həsərat: "Hərbi parad dostu güvən, düşməne göz dağı oldu"

yazısı səh.6-də

Əli Əsədovdan büdcə ilə bağlı qərar

Azərbaycan büdcə xərclərinin yeni inzibati təsnifatı müəyyənən. Baş nazir Əli Əsədov bununla bağlı qərar imzalayıb. Qərara əsasən, balıqçılıq və balıq ovu ilə bağlı xərclər, eləcə də Prezidentin Protokol Xidmətinin xərcləri büdcə xərclərinin funksional təsnifatına əlavə edilib.

“Balıqçılıq və balıq ovu” köməkçi bölməsinə balıqçılıq su obyektlərində həyata keçirilən fəaliyyət növləri, balıqçılıqla bağlı xidmətlərə rəhbərlik, balıq və digər su bioresurslarının mühafizəsi, artırılması, yetişdirilməsi, bərpası və səmərəli istifadəsi, balıq və digər su bioresurslarının ovlanması fəaliyyətinə nəzarət və onların tənzimlənməsi, balıqçılıq sahəsində məlumatların yayılması üzrə xidmətlər, həmin xidmətlərin idarə edilməsi, balıqçılıqla bağlı layihələrin hazırlanması, akvakulturanın davamlı inkişafı, balıqartırma müəssisələrinin yaradılması, saxlanması və bu qəbildən olan digər xərclər daxildir.

Mirnuh İsmayilov

Əhmədlidə sürüşmənin səbəbi açıqlanıb

“Bu ərazidə təcili hidrotexniki tədbirlər görülməlidir ki, daha böyük sürüşmələr olmasın”.

Bunu akademik Həsən Əliyev adına Coğrafiya İnstitutunun şöbə müdiri Mirnuh İsmayilov APA-ya açıqlamasında deyib.

“Hazırda qaldığımız ərazi aktiv sürüşmə sahəsidir. Bu, Əhmədli yaşayış ərazisinin cənub-cənub şərqə baxan yamaqlarıdır. Tədrisən Bakı anfiatrının aşağı hissələrinə meyillənir. Bugünkü sürüşmə lokal sürüşmədir, səthdə baş verir. Belə sürüşmələr olur, bunlar eroziya tipli sürüşmələrdir. Bu, adətən insanların aktiv təsiri ilə baş verir. Amma yamacın təşkil etdiyi süxurlar onu göstərir ki, burada kifayət qədər sürüşməyə meyilli ərazi var. Buna görə burada sürüşmənin baş verməsi təbii”,- şöbə müdiri qeyd edib.

O bildirib ki, yamac sürüşməyə kifayət qədər meyilli sahədir: “Belə ərazidə torpaq sürüşməsi 40-50 sm-lik sürüşmə bilavasitə suvarma suları ilə bağlıdır. Suvarmanın təsiri ilə bu sürüşmə baş verib. Bu yamacda bəzi daş hissələrdə çökmələr görürəm. Onlar aktiv süxurlar olduğunu göstərir. Bu, daha böyük sürüşmənin xəbərcisi ola bilər. Ona görə də təcili bu yamacda hidrotexniki tədbirlər görülməlidir ki, daha böyük sürüşmələr olmasın”.

Şöbə müdiri onu da qeyd edib ki, davamlı ağac əkmək və yamacın yuxarı hissəsində asfalt yolun olması atmosfer su mübadiləsinin tamamilə kəsilməsinə və yamacın əlavə rütubət almasına səbəb olur. Bu da sürüşmə üçün təhlükəlidir.

Zabitlərin hərbi xidmət müddəti 6 ay azaldılır

Ehtiyatdan müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılan və ya bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə könüllü daxil olan zabitlərin dinc dövrdə həqiqi hərbi xidmət müddəti 6 ay azaldılacaq.

APA xəbər verir ki, bu, Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiyaya qarşı müdafiə komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılan “Hərbi xidmətkeçmə haqqında” Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə” və “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında” qanunlara təklif edilən dəyişiklikdə əksini tapıb.

Qüvvədə olan qanuna əsasən, dinc dövrdə həqiqi hərbi xidmətin müddəti ehtiyatdan həqiqi hərbi xidmətə çağırılanlar və ya könüllü daxil olan zabitlər üçün 1 il 6 ay, bağlaşma üzrə həqiqi hərbi xidmətə könüllü daxil olan zabitlər üçün 3 ilə qədərdir.

Layihəyə əsasən, ehtiyat-

dan müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılanlar və ya bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə könüllü daxil olanlar üçün bu müddət 1 il (bu müddət bitdikdən sonra tərəflərin razılığı ilə onlar kadr zabit heyətinə keçirilirlər), bağlaşma əsasında həqiqi hərbi xidmətə könüllü daxil olan əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər üçün bu müddət 3 ilədək (bu müddət bitdikdən sonra tərəflərin razılığı ilə yeni bağlaşma bağlanılır) olacaq.

Təhsil və elm xərclərinə 5,2 milyard manat ayrılacaq

“2026-cı il üçün təhsil və elm xərclərinə 5,2 milyard manat vəsait nəzərdə tutulur. Bu, cari illə müqayisədə 68,4 milyon manat və ya 1,3 faiz, ötən illə müqayisədə 658 milyon manat və ya 14,3 faiz çoxdur”.

Teleqraf xəbər verir ki, bu barədə maliyyə nazirinin müavini Himayət Məmişov Milli Məclisdə Gənclər və idman, İctimai birliklər və dini qurumlar, Mədəniyyət komitələrinin birgə iclasında deyib.

O bildirib ki, gələn il dövlət büdcəsindən dövlət sifarişləri ilə ali təhsilin müasirləşdirilməsi və təhsil sahəsində digər tədbirlər üçün 616 milyon manat vəsait

ayrılacaq: “Bu, cari illə müqayisədə 48 milyon manat və ya 8,4% çoxdur. Həmin vəsaitin 412 milyon manatı təhsil xərcləri, 177 milyon manatını təqaüd xərcləri, 27 milyon manatını isə təhsil sahəsində digər tədbirlər üzrə xərclər təşkil edəcək.

2022-ci illə müqayisədə təhsil və elmə ayrılan vəsait mütləq ifadədə 1,4 milyard manat və ya 35,7% artıb.

Növbət il üçün mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi, gənclər siyasəti və bu qəbildən olan digər tədbirlər üçün 632 milyon manat vəsait nəzərdə tutulur.

Bu, keçən illə müqayisədə 135 milyon manat və 27 faiz, cari illə müqayisədə 10 milyon manat və ya 1,6 faiz çoxdur. Son 5 ildə bu istiqamətdə ayrılan vəsait 227 milyon manat və ya 56 faiz artıb. Qeyd edim ki, növbət il üçün ayrılan vəsaitin 241 milyon manatı mədəniyyət və incəsənət sahəsində fəaliyyətin 78,7 milyon manatı televiziya, radio və nəşriyyat tədbirlərinin, 50 milyon manatı bədən tərbiyəsi və gənclər siyasəti tədbirlərinin, 22,8 milyon manatı yaradıcı ittifaq, cəmiyyət və dini tədbirlərinin müəlləşdirilməsinə sərf olunacaq”.

Abşeronda faciəli ölüm

Abşeronda kişinin üzərinə mərmər daşı düşərək ölüb. Axar.az xəbər verir ki, Xırdalan şəhərinin ərazisində Sumqayıt şəhər sakini 1980-ci il təvəllüdlü Ziyad Məmməd oğlu Həsənov idarə etdiyi yük avtomobilinə mərmər daşı yükləyən zaman daş üzərinə düşüb. Nəticədə kişi xəstəxanaya yerləşdirilsə də, orada ölüb. Araşdırmalar aparılır.

“Qarabağ” dünya reytingində irəlilədi

Beynəlxalq Futbol Tarixi və Statistika-ları Federasiyası (IFFHS) klubların yeni dünya reytingini açıqlayıb. Teleqraf xəbər verir ki, klublarımızdan ilk 100-lüyə düşən yalnız “Qarabağ”dır. Aktivində 192.25 xal olan Ağdam təmsilçisi 17 pillə irəliləyərək 82-ci pillədən 65-ci yərə qalxıb.

“Sabah” (83.5) 296-cı yerdən 276-ya, “Zirə” (66.75) 407-dən 387-yə, “Araz-Naxçıvan” (66.5) 391-dən 390-a yüksəlib. Qeyd edək ki, siyahıya 567 xalla PSJ (Fransa) liderlik edir. Madrid “Real”ı 511 xalla 2-ci, “Çelsi” (İngiltərə) 484 xalla 3-cüdür.

78 stomatoloji klinikada yoxlama - səbəb

Səhiyyə Nazirliyi Analitik Ekspertiza Mərkəzi (AEM) bu ilin yanvar- oktyabr ayları ərzində 78 stomatoloji klinikada yoxlama keçirib, onlardan 72-də müxtəlif nöqsanlar aşkar edilib.

Bu barədə AEM-dən məlumat verilib. Bildirilib ki, nöqsanlardan 33-ü lisenziya şərtləri sualı üzrə, 15-i lisenziya olmadan iş və fəaliyyət, 8-i lisenziyadan kənar iş və fəaliyyət, 9-u sertifikatlaşdırma şəhadətnaməsi olmadan özəl tibb fəaliyyəti ilə məşğul olma faktı, 2-si lisenziya və sertifikatlaşdırma şəhadətnaməsi olmadan, lisenziyadan kənar özəl tibb fəaliyyəti ilə məşğul olma faktı, 5-i isə sertifikatlaşdırma şəhadətnaməsi olmadan və lisenziyadan kənar özəl tibb fəaliyyəti ilə məşğul olma faktı üzrə aşkarlanıb.

Ceyhun Ramiz oğlu Cəlilov Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi təyin edilib. "Yeni MİSAVAT" xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev noyabrın 12-də bununla bağlı sərəncam imzalayıb. Qeyd edək ki, Ceyhun Cəlilov bu təyinatda qəddər Naxçıvan Muxtar Respublikasının baş naziri olub.

Fuad Vahid oğlu Nəcəfli isə Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi vəzifəsindən azad edilib. Fuad Nəcəfli 2022-ci ilin dekabr ayında bu vəzifəyə təyin edilmişdi.

Eyni gündə Elxan Oqtay oğlu İbrahimov Bakı şəhəri Nəsimi Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin edilib. Prezident İlham Əliyev bununla bağlı sərəncam imzalayıb. O, buna qədər Kürdəmir Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı olub. Elşən Nazim oğlu Həsənlı Kürdəmir Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin edilib.

Vüqar Novruzov isə Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilib. Digər sərəncamla o, Göygöl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin olunub.

Elvin Nazim oğlu Paşayev Göygöl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilib. Digər sərəncamla Elvin Paşayev Qax Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin edilib.

Orxan Çingiz oğlu Mürsəlov Gədəbəy Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilib. Digər sərəncamla Orxan Mürsəlov Göyçay Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin edilib.

Natiq Ağayev Göyçay Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsindən azad edilib. Digər sərəncamla o, Balakən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin olunub.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 12-də adları çəkilən şəxsləri vəzifələrinə təyin olunmaları ilə əlaqədar qəbul edib.

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev deyib ki, siz ölkəmizin müxtəlif bölgələrinə rəhbər vəzifələrə təyin edirsiniz: "Sizə böyük etimad göstərilir, əminəm ki, bu etimadı doğruldacaqsınız. Siz öz işinizlə, əməyinizlə qarşıda duran vəzifələrin icrası üçün səylərinizi əsirgəməyəcəksiniz.

Əlbəttə ki, böyük məsuliyyət böyük işlər tələb edir. İlk növbədə, mənəm bütün tapşırıqlarımı yerinə yetirməlisiniz. Mən hər dəfə bölgələrə rəhbər və

üçün tam aydındır ki, heç bir qanunsuz hərəkət nəticəsiz qalmayacaq. Ona görə sizdən tələbim eyni zamanda xoşagəlməz hallara qarşı ciddi müba

yət böyük dərəcədə sağlamlaşdırılıb. Ona görə mən tam əminəm ki, bundan sonra mərkəzdən sizə hansısa bir qanunsuz tapşırıq verilməyəcək. Vaxtilə belə hallar olub və bu qanunsuz tapşırıqları verən, qanunsuz varlanmanı özləri üçün əsas məqsəd hesab edən məmurlar bu gün məhkəmə qarşısında cavab verirlər.

İlham Əliyevdən məmurlara sərt xəbərdarlıq

Prezident yeni təyin olunan icra başçıları ilə görüşdü: "Əfsuslar olsun ki, bəzi hallarda məmurlar özlərini hamıdan üstün tutmağa çalışırlar və dövlətin siyasətinə ləkə vururlar"; dövlət başçısından İH rəhbərlərinin diqqətinə: "Heç bir qanunsuz hərəkət nəticəsiz qalmayacaq"

zifələrə şəxsləri təyin edəndə verdiyim tapşırıqlar onlar üçün əsas iş prinsipləri olmalıdır - ilk növbədə, xalqa xidmət etmək, xalqla bir yerdə olmaq. Rəhbər vəzifədə çalışan hər bir şəxs, hər bir məmur təvazökar olmalıdır. Həyatda, məişətdə özü, onun yaxın qohumları özlərini elə aparmalıdır ki, bizim ümumi işimizə heç bir irad tutulmasın. Əfsuslar olsun ki, bəzi hallarda məmurlar özlərini cəmiyyətdə düzgün apara bilmirlər, ifrat dərəcədə təkəbbürlülük göstərirlər, özlərini hamıdan üstün tutmağa çalışırlar və beləliklə, həm öz nüfuzlarını itirirlər, eyni zamanda, dövlətimizə, dövlətin siyasətinə də ləkə vurmuş olurlar. Bununla bərabər, bəzi hallarda korrupsiyaya, rüşvətxorluğa düçar olurlar. Azərbaycan ictimaiyyəti yaxşı bilir ki, əyri yola gedən hər bir dövlət məmuru nəticədə məhkəmə, qanun qarşısında cavab verməli olur və belə hallar əfsuslar olsun ki, bu gün də var. Ancaq o da cəmiyyət

rizə aparmaq, kadr siyasətində etibarlı, peşəkar və mənəvi cəhətdən təmiz kadrları seçmək, rəhbərlik edəcəyiniz bölgələrdə öz işinizlə mənim seçiminin düzgün olduğunu sübut etməkdir. Əks təqdirdə, əlbəttə ki, lazımı ölçülər götürüləcəkdir".

Dövlət başçısının sözlərinə görə, yerlərdə bu gün hələ də mövcud olan, insanları narahat edən məsələlər öz həllini tapmalıdır: "Burada da əsas prinsip sosial ədalət prinsipidir. Hər bir bölgədə, hər bir kənddə insanlar görməlidir və bilməlidir ki, ədalət hər zaman üstünlük təşkil edir. Vaxtilə bizim bölgələrimizdə proleslərin mənfi istiqamətdə getməsinin səbəbi də məhz mərkəzi icra orqanlarındakı bəzi məmurların xoşagəlməz hərəkətləri və tapşırıqları idi. Artıq o məmurlardan, necə deyirlər, əsər-əlamət qalmayıb. Azərbaycanda məmur korpusunda, xüsusilə mərkəzi icra orqanlarında aparılan kadr islahatları nəticəsində vəziyyət

Bir çox hallarda torpaqlardan səmərəsiz istifadə edilməsi halları olub, torpaqlar zəbt edilib, torpaqların kateqoriyaları dəyişdirilib. Əkin-biçin üçün yararlı olan torpaqlarda bəzi məmurlar özləri üçün imarətlər inşa ediblər və əlbəttə ki, bütün bunlar qanunsuz hərəkətlərdir.

Ancaq mən onu da bilərəm ki, yerlərdəki bəzi məmurlar məcbur olub o qanunsuz hərəkətləri icra ediblər. Onların, əlbəttə ki, üzərinə düşən məsuliyyət tamamilə başqa yanaşmanı tələb edirdi. Ancaq eyni zamanda, o da həqiqətdir ki, bəzi hallarda bax, bu qanunsuz əməllərin təməlinə də harınlamış, acgöz, gözü doymayan mərkəzdə oturan məmurların göstərişləri olub. Amma yenə də deyirəm, sağlamlaşdırma və təmizləmə siyasəti nəticəsində artıq əminəm ki, sizə heç kim qanunsuz tapşırıq verməyəcək. Əgər kimsə bu tapşırıq verərsə, onda dərhal mənə məlumat verin və o adamlar haqqında ciddi ölçülər götürüləcək".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni MİSAVAT"

"Su üzərinə" atılan imzalar... - Tokayevi Putinlə görüşə aparan ilgincliklər

Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) mühüm üzvlərindən sayılan Qazaxıstanın Prezidenti Kasım-Comart Tokayev Rusiyada səfərdədir. Səfər çərçivəsində iki ölkə arasında münasibətləri hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik səviyyəsinə qaldırmaq barədə bəyannamə imzalanacağı gözlənilir.

Bu barədə Tokayev Moskvaya yola düşməzdən öncə "Rossiyskaya Qazeta" üçün yazdığı məqalədə qeyd edib. "Bu sənəd, şübhəsiz, ikitərəfli əlaqələrdə yeni dövr açacaq", - qazax lider vurğulayıb və əlavə edib ki, iki dövlət nümunəvi dövlətlərarası münasibətlər qurublar...

Tokayevin sonuncu sitatında, şübhəsiz, kompliment və ya siyasi difiramba (tərif) elementləri var. Hər halda KTMT üzvü olmasına rəğmən, Qazaxıstanla Rusiya arasında əlaqələri nümunəvi saymaq çətindir.

Ən azı ona görə ki, dərhlərlə Rusiyadan, o cümlədən bəzi rus deputatlar tərəfindən Qazaxıstanın ərazi bütövlüyü və suverenliyini şübhə altına alan tənqidatçı bəyanatlar verilib. Hələ harasıdır, hətta Ukraynadan sonra "sıranın Qazaxıstanla çatacağı" haqda təhdidlər səslənib.

Biz Tokayevin bir neçə il öncə Putinlə eyni tədbirdə iken Ukraynanın ərazi işğalı ilə Astananın barışmayacağı haqda bəyanatını da yaxşı xatırlayırıq. Hansı ki, o saat şovinist çevrələrdə sərt reaksiya doğurmuşdu. Halbuki qazax lider qeyri-adi heç nə söyləməmişdi...

Unutmayaq ki, söhbət prezidenti səviyyəsində "Rusiyanın ordusundan başqa etibarlı müttəfiqi yoxdur" deyən bir yirtıcı dövlətdən gedir. İki gün öncə bunu xarici işlər naziri Sergey Lavrov bir daha dilə gətirdi.

Söhbət həmçinin dinbir və dilbir Ukraynaya qarşı işğalçı müharibə aparan Rusiyadan gedir. O Ukrayna ki, 1994-ci ildə nüvə başlıqlarını təhvil vermək qarşılığında Rusiyanın ovaxtkı prezidenti Boris Yeltsinin də imzası duran Budapeşt Memorandumu ilə təhlükəsizlik qarantıyası almışdı...

Yaxud "daşdan keçən" belə bir fakt. 2022-ci ilin 22 fevralında Azərbaycan Rusiya liderləri strateji müttəfiqlik haqda Moskva Bəyannaməsi imzalayıb. Sənəddə ərazi bütövlüyü və suverenliyə qarşılıqlı şəkildə hörmət, separatçılığa və terrorizmə birgə mübarizə "qırmızı xətlər" kimi keçir.

Ancaq Qarabağda bunun tam əksini gördük. Nəticədə Azərbaycan 2023-cü ilin sentyabrında bir günlük antiterror əməliyyatı keçirməli oldu. Ardınca Rusiya hərbi kontingenti Qarabağdan çıx(arı)ldı. Qısacası, Rusiya prezidentlərinin yazılı vədlərinə "su üzərinə atılmış" imzalar kimi baxmaq daha müdrik, daha uzaqgörən yanaşma olar...

Sözsüz ki, təcrübəli diplomatlardan olan Qazaxıstan prezidenti bunları özü də bilir. Amma nə etməli ki, qarşıdakı çəpər qonşun heç bir yazılı qayda və beynəlxalq hüquq hələməyən aydır (Özləri də etiraf edirlər ki, Rusiyanın simvolu ayıdır).

Şimal ayısı ilə ehtiyatlı davranmaq gərəkdir, nəinki emosional və ya çılğınla. Eyni zamanda, vaxtında və etibarlı özünümüdafiə tədbirləri görmək vacibdir. Əks təqdirdə qəfilən ciddi xəsarət ala bilərsiniz.

Tokayevin Moskva səfərində əsas hədəf də böyük ehtimalla, "rus ayısı"ndan Qazaxıstanla gələ biləcək mümkün təhlükələri minimuma endirmək, siqortalanmaqdır...

Yeri gəlmişkən, bu arada Qərb nəşrlərindən olan "Foreign Affairs" yazıb ki, Rusiya Ukraynanı üç mərhələdə özünə tabe etməyi planlaşdırır. Variantlardan yalnız birincisi hərbi əməliyyatları əhatə edir. Portala görə, Moskva Ukrayna ərazisinin əhəmiyyətli bir hissəsini işğal etməyi və ya hətta məhv etməyi planlaşdırır. Bu, guya onun iqtisadi zonasını genişləndirməsinə kömək edəcək.

Ardınca qeyd edilir ki, artıq ələ keçirilmiş bölgələri saxlamaqla və Xarkov, Nikolayev, Odessa vilayətlərini işğal etməklə buna nail olmaq mümkündür. Bildirilir ki, bu şəraitdə Moskva atəşkəs əldə etməyə çalışsa, sonra da ikinci mərhələyə keçə bilər. Üçüncü mərhələdə Moskva Belarus kimi Ukraynanı öz orbitinə qaytaraq. Təbii ki, bir forpost, vassal olaraq.

Necə deyirlər, əlavə şərhə lüzum qalmır...

□ **Zahid SƏFƏROĞLU**

Sabah - noyabrın 14-də Prezident Administrasiyasının keçmiş rəhbəri, Təhlükəsizlik Şurasının sabiq üzvü Ramiz Mehdiyevin ev dustaqlığına alınmasının bir ayı tamam olur. Oktyabrın 14-də Səbəyel Rayon Məhkəməsinin qərarı ilə Ramiz Ənvər oğlu Mehdiyev barəsində 4 ay müddətinə ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçilib. O, dövlət hakimiyyətini ələ keçirməyə yönələn əməllər (CM 278.1), dövlətə xəyanət (CM 274) və cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakı leqallaşdırma (CM 193-1.3.2) maddələri ilə ittiham olunur.

İstintaqa yaxın mənbələrə verdiyi məlumata görə, Ramiz Mehdiyev Rusiya ilə münasibətlərdə yaranmış gərginlikdən istifadə edərək, dövlət çevrilişi planı hazırlayıb və bunu öz kanalları vasitəsilə Moskvaya təklif edib.

Xatırladaq ki, ötən ilin 25 dekabrında AZAL təyyarəsinin Rusiya səmasında vurulması iki ölkə arasında ciddi diplomatik böhran yaratmışdı. Məhz həmin gərginlik fonunda Mehdiyev "keçid dövrü üçün Dövlət Şurası" adlı qurumun yaradılması ideyasını irəli sürüb.

Ramiz Mehdiyev hələ sovet dövründən Moskvanın etibarlı adamı kimi tanınıb. Onun dövlət strukturlarında onillərlə yaratdığı kadr şəbəkəsi əsasən rusiyapərəst məmurlardan ibarət olub. 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsindən bir qədər əvvəl və dərhal sonra bu şəbəkənin hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması prosedura başlanmışdı. Mehdiyev özü də AMEA prezidenti postundan getməyə məcbur olmuşdu.

2022-ci ilin fevralında istefa verəndən cəmi bir ay sonra onun AMEA binasında rus nümayəndələrlə görüşməsi barədə məlumat yayılmışdı. Yayda isə Mehdiyevin Novxanıda sabiq məmurlarla gizli toplantı keçirdiyi mediaya sızmışdı. AMEA-da aparılan yoxlamalar nəticəsində onlarla maliyyə pozuntusu və

qanunsuzluq aşkarlanıb. Hesablama Palatasının 2020-2023-cü illəri əhatə edən hesabatları bu faktları təsdiqləyib. Baş prokuror Kamran Əliyev oktyabrın 1-də açıqlamışdı ki, AMEA üzrə cinayət işinin bir neçə epizodu üzrə istintaq yekunlaşıb və bəzi işlər artıq məhkəməyə göndərilib. Ramiz Mehdiyevin ailəsinə məxsus Novxanidəki 155 hektarlıq torpaq sahələri, "Bank BTB" ASC-dəki 75 faizlik pay, həmçinin subsidiya adı ilə alınan dövlət vəsaitləri artıq istintaq materiallarının tərkibindədir.

Mehdiyevin ev dustaqlığının müddəti 2026-cı il yanvarın ortalarında bitəcək. İstintaqın bu müddətə qədər tam ittiham aktı ilə məhkəməyə çıxması gözlənilir. Əgər Mehdiyevin planı və maliyyə izləri tam sübuta yetirilərsə, bu, Azərbaycan tarixində ilk dəfə sabiq Prezident Administrasiyası rəhbərinin "dövlətə xəyanət" ittihamı ilə mühakimə olunması demək olacaqdır.

Hazırda ona bağlı kadrların istintaqa cəlb olunduğu haqda məlumatlar var. Ramiz Mehdiyevin ətrafında araşdırmalar getdikcə yeni adlar, yeni əlaqələri üzə çıxar. Bu zəncirin əsas həlqələrindən biri də Azərbaycanın sabiq Milli Məclis sədri Oqtay Əsədov, digəri isə keçmiş deputat və iş adamı Əsabil Qasimovdur. Hər iki şəxs barəsində illərdir dövrüyyədə olan məlumatlar

Ramiz Mehdiyevin ev dustaqlığının bir ayı tamamlanır - üç ay sonra...

bir istiqamətdə birləşir: Rusiya ilə dərin maliyyə və biznes əlaqələri. İndi bu əlaqələrin sırf iqtisadi deyil, siyasi məqsəd daşıdığı ehtimalı üzərində dayanılır. Azərbaycan siyasi səhnəsində uzun illər "sakit fiqur" kimi tanınan, lakin pərdəarxasında ciddi iqtisadi təsirə malik şəxslərdən biri olan Oqtay Əsədovun adı heç vaxt açıq korrupsiya qalmaqallarında hallanmasa da, illərlə su sektorunu idarə edən məmurun ailəsinin gizli biznes şəbəkəsi barədə məlumatda saysız iddialar səslə-

nib. Oqtay Əsədovun "Azərsu" ASC-yə rəhbərlik etdiyi dövrdə qurumun tenderləri ailə biznesinə çevrilib. Mətbuat araşdırmalarına görə, bu illərdə dövlət sifarişlərinin böyük qismi Əsədovun ailəsinə yaxın şirkətlərə ötürülüb. Söhbət "Azərsu Servis", "Qlobal Service Group", "AzTech Construction" və "Qlobal Sütikinti" kimi müəssisələrdən gedir. Formal olaraq müxtəlif şəxslərin adına rəsmiləşdirilən bu şirkətlər əslində eyni ofislərdə, eyni əlaqə nömrələri ilə fəaliyyət göstərib. Ten-

derlərin çoxu isə su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenilənməsi adı altında elan edilib. Amma bu layihələrin əhəmiyyətli hissəsi ya kağız üzərində qalıb, ya da şişirdilmiş qiymətlərlə həyata keçirilib. Araşdırmalar göstərir ki, Oqtay Əsədovun biznes əlaqələri təkcə Azərbaycanda məhdudlaşmayıb. Rusiyanın kommersiya reyestrində onun ailəsinə yaxın şəxslərin adları bir neçə müəssisənin təsisçi siyahısında görünür. Məsələn, "AzRusTrans" MMC adlı logistika şirkəti

Moskva şəhərində qeydiyyatdan keçib. Digəri "RusAquaTrade" su təchizatı avadanlıqlarının satışı ilə məşğuldur. Bu şirkətlərdə Əsədovun oğlu Rəşad Əsədov və yaxın qohumlarının adları qeyd olunur. Bəzi mənbələr iddia edir ki, həmin müəssisələr vasitəsilə "Azərsu"-nun avadanlıq tədarükləri və servis xidmətləri Rusiyadan alınıb, yeni dövlət vəsaiti dolayısı ilə ailə şirkətlərinə geri qayıdıb. Oqtay Əsədovun ailə çevrəsi SOCAR layihələrinin ticarət şəbəkəsində də dolaylı şəkildə iştirak edib. Burada söhbət əsasən yanacaq, su avadanlıqları və mühəndis təchizatı üzrə müqavilələrdən gedir. 2013-2018-ci illərdə Əsədov ailəsinə yaxın şirkətlər dövlət layihələrindən ümumilikdə 120 milyon manata qədər sifariş alıblar. Bakıda və Abşeron rayonunda bir neçə mənzil kompleksi, obyekt və torpaq sahələri də bu ailənin biznes zəncirinə bağlı hesab olunur. Oqtay Əsədov indi siyasi səhnədən çekilmiş kimi görünür. Amma onun ailə şirkətləri, Rusiya ilə iqtisadi bağlar bu gün də yaşayır.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Kiyev üçün "əcəl zəngi" çalınır

Rusiya ordusu bütün cəbhə boyu hücumdadır

Son günlərdə Ukrayna cəbhəsində Rusiyanın üstünlüyü müşahidə olunmaqdadır. Xüsusilə Pokrovsk şəhəri uğrunda daha ağır savaş gedir və yayılan məlumatlar göstərir ki, bu ərazi tam şəkildə işğalın bir addımındadır.

Ukraynalı mənbələrin məlumatına görə, Rusiya ordusu yaxın həftələrdə iki mühüm şəhəri ələ keçirməyi planlaşdırır, bunlardan biri yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, Pokrovskdirsə, digəri Kupyanskıdır.

Bildirilir ki, hazırda Pokrovskin cənub və cənub-qərb hissəsi Rusiya qüvvələrinin nəzarətindədir. Şəhərin mərkəzi "boz zona" kimi qalır, yeni hər iki tərəf üçün təhlükəli və

qeyri-sabit bölgədir. Şimal hissəsini isə Ukrayna ordusu hələlik qorumaqda davam edir. Eyni zamanda Kupyansk istiqamətində Rusiya qoşunları şimal və qərbdən hücum keçib, Kupyansk-Çuquyev magistral yoluna çıxış əldə etməyə çalışır. Ukrayna kəşfiyyatının məlumatına görə, bu bölgədə təxminən 70 min rus hərbiçisi cəmləşdirilib.

Ekspertlər vurğulayır ki, Pokrovskin işğalı Rusiyanın Uk-

raynada son iki ildə əldə edəcəyi ən böyük uğur ola bilər. Bu, rus qüvvələrinin şimal və qərbə doğru irəliləməsinə imkan yaradaraq, Donbasdakı Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin müdafiə mövqelərinə ciddi təhlükə yaradar.

Ekspertlər onu da hesab edirlər ki, Qərb tələb olunan dəstəyi verməyə, Kiyevin vəziyyəti bundan sonra daha da sürətlə pisləşəcək. Çünki indi canlı qüvvə və texnika cəhətdən Ukraynanın Rusiya ilə başabaş dayanması olduqca çətinləşib.

Pokrovsk Ukrayna üçün nə deməkdir? Bu şəhərin işğalı tam şəkildə reallaşarsa,

nələr baş verə bilər?

Azərbaycan-Ukrayna parlamentlərarası işçi qrupunun üzvü Aydın Mirzəzadə "Yeni Müsavat"a açıqlamasında Ukraynada gedən savaşın ən böyük facələrindən biri adlandırır: "İki qardaş xalqın dövlətləri bu gün qanlı müharibədədir və itkilər günü-gündən artır. SSRİ dağıldandan sonra Rusiya ilə Ukrayna arasında bir sıra siyasi və beynəlxalq birlik məsələlərinə fərqli baxışlar formalaşdı. Çox təəssüf ki, bu fərqli baxışlar zaman keçdikcə daha da dərinləşməyə başladı. Tərəflər məsələləri siyasi yolla həll etmək əvəzinə qarşıdurmaya üstünlük verdilər. Bu gün Ukraynanın ərazi bütövlüyü pozulub, onun ərazisinin bir hissəsi işğaldadır. Bu proseslərin sonu görünür. Hər iki tərəf həm insan, həm də maddi texniki resurslarda böyük itkilərə məruz qalır.

Rusiya-Ukrayna müharibəsi təkcə iki dövlətin ağır problemi deyil, bütövlükdə dünyanın problemidir. Dünyada gedən proseslərə bu savaş çox yaxından təsir edir. Azərbaycan Ukraynanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və iki dövlət arasında olan münaqişənin dərhal dayandırılmasının, məsələnin həllinin siyasi müstəviyə keçirilməsinin tərəfdarıdır. Artıq dördüncü ildir

ki, müharibə davam edir, dünya bu savaşın dayandırılması üzərində baş sındırır. Müharibə dayanmasa, çox təəssüflər olsun ki, Rusiya ilə Ukrayna arasındakı problemin həlli mümkün-süz görünür".

Hərbi ekspert Səxavət Məmməd "Rusiya-Ukrayna müharibəsinin son bir ay ərzində daha şiddətli mərhələyə keçdiyini bildirib: "Bunun əsas səbəbi Rusiyanın masada istədiklərini ala bilməməsi ilə bağlıdır. Rusiya tərəfi düşünürdü ki, masada Ukraynanın silahsızlaşdırılmasına nail olacaq, bundan əlavə, Donbas vilayətini tamamilə Ukraynadan alacaq. Ancaq Ukrayna tərəfi Avropadan olan dəstəkçiləri ilə müharibəni davam etdirməyə qərar verdi. Rusiya hücumlarının kəsirini bir qədər də artırmağa qərar verərək, sahədə qazanmaqdan başqa yolunun qalmadığını anladı. Ona görə də Putin Pokrovskin götürülməsi əmrini verib. Pokrovsk istiqamətində ağır döyüşlər gedir. Rusiya ordusu üstünlük əldə edə bilib. Bundan əlavə, Rusiya ordusu Zaporojye istiqamətində də irəliləməkdədir. Ukrayna tərəfi rəsmi olaraq bəyan edib ki, 5 yaşayış məntəqəsindən geri çəkilib. Ukrayna tərəfi Pokrovski geri götürmək üçün əməliyyatlar həyata keçirir. Qüvvələr nisbəti hücumların uğurlu alınmasına mane olur. Ukraynalılar da bildirir ki, qüvvələr nisbəti 1-in 8-ə nisbətində Rusiyanın xeyrinədir.

Rusiya əgər Pokrovsk şəhərini tamamilə işğal edərsə,

bundan sonra rusların Kramatorsk və Slavyansk şəhərləri istiqamətinə hücumla keçəcəyi gözləniləndir. Rusiya ordusu artıq bir neçə gündür ki, Kramatorska raketlərdən və dronlardan zərbələr endirir. Kramatorsk və Slavyansk Ukraynanın Donetsk vilayətində nəzarətdə saxladıqları mühüm şəhərlərdir və onlar uğrunda gedən mübarizə həm taktiki, həm də strateji səviyyədə böyük əhəmiyyət kəsb edir. Kramatorsk sənaye və nəqliyyat mərkəzi kimi əhəmiyyətlidir. Slavyansk isə əsas yol və nəqliyyat şəbəkəsi kəsişməsində yerləşir və müdafiə üçün üstün mövqedir.

Ruslar Pokrovskə "Donetsk giriş qapısı" kimi baxırlar. Hesab edirlər ki, Rusiya hücumlarını bir qədər də artıracaq. Rusiya Donbas vilayətinin sərhədlərinə çıxdıqdan sonra əsas hədəf kimi Dnepr, Nikolaev və Odessa istiqamətini əsas götürəcəklər. Çünki Rusiyada keçirilən prezident seçkilərində Putinin əsas təbliğatı məhz Odessa ilə bağlı idi. Fikrimcə, Rusiya təkcə Ukraynanın silahsızlaşdırılmasını istəmir, həm də Ukraynanın dənizə çıxışını tamamilə bağlamaq niyyətindədir. Bunları bacarmayacaq, o ayrı mövzudur. Ancaq sahədə baş verən hadisələr, Rusiya ordusunun istiqaməti bunu deməyə əsas verir. Müharibə bir qədər də şiddətlənəcək".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

“Azərbaycan-Gürcüstan sərhədində qəzaya uğrayan təyyarəmizlə bağlı axtarış-xilasetmə və qəza qrupları işlərini davam etdirir”. Bu barədə Türkiyə Prezident Administrasiyasının Kommunikasiya İdarəsinin rəhbəri Burhanəddin Duran bildirib.

Onun sözlərinə görə, təyyarə qəzasında şəhid olan hərbiçilərin cənazələri axtarış-xilasetmə və qəza qruplarını Gürcüstana aparan "A-400M" təyyarəsi ilə Türkiyəyə gətiriləcək.

“Millətimiz bundan əmin olsun ki, Türkiyə Cümhuriyyəti Gürcüstan və Azərbaycanla bərabər bütün imkanları qəhrəmanlarımız üçün səfərbər edib. Ərazidəki işlərə anbaan nəzarət edirik”. Bunu isə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan bildirib. “Biz lazımı araşdırmaların ciddi şəkildə aparılmasını və hadisənin bütün aspektlərinin tam aydınlaşdırılmasını təmin edəcəyik”, - Türkiyə lideri vurğulayıb.

Ərdoğan hadisə ilə əlaqədar Türkiyə vətəndaşlarına da çağırış edib: “Mən xüsusilə xalqımızı yalanlara, manipulyasiyalara və dezinformasiyalara qarşı ayıq olmağa çağırıram. Onları xüsusən də sosial şəbəkələrdə çirkin siyasət naminə belə bir hadisədən sui-istifadə edəcək qədər alçalanlara inanmamağa çağırıram”.

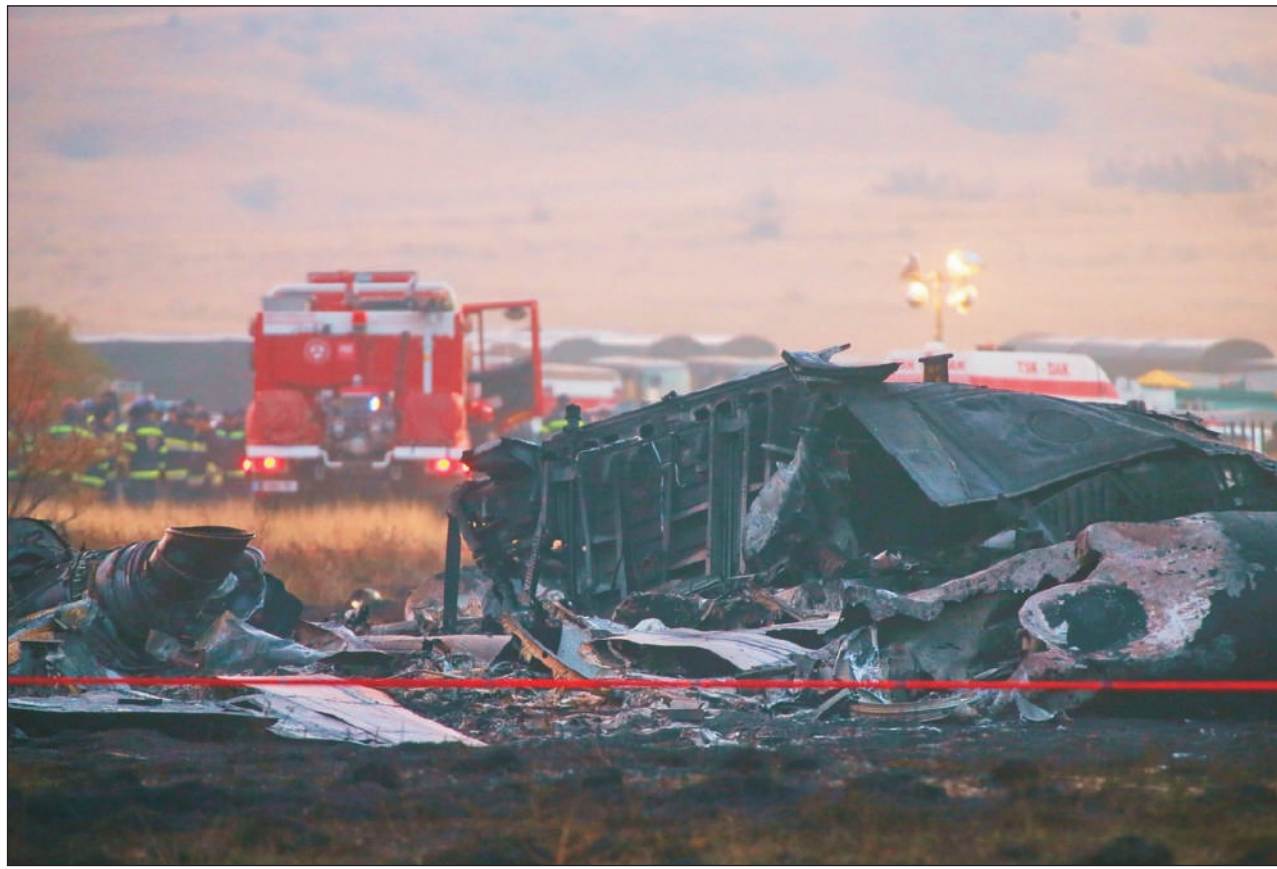
Noyabrın 11-də Azərbaycan havaya qalxan "C130" təyyarəsi qısa müddət sonra Gürcüstan-Azərbaycan sərhədində yaxın Siq-naxi bölgəsində qəzaya uğrayıb. Ərdoğan qəza nəticəsində 20 hərbiçinin şəhid olduğunu diqqətə çatdırıb, həlak olan hərbiçilərin xatirəsini anıb.

Artıq Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstan, Türkiyəyə məxsus "C-130" tipli hərbi təyyarənin Gürcüstanda qəzaya uğraması ilə bağlı birgə beynəlxalq araşdırma qrupu yaradıb. Gürcüstanın daxili işlər naziri Gela Geladze məlumat verib. Onun sözlərinə görə, türk mütəxəssislər hadisə yerində bütün gecə işləyib və istintaq hərəkətlərində iştirak edirlər. Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi Cənab Məcəlləsinin 275-ci maddəsinin 4-cü bəndi - “Hava nəqliyyatının təhlükəsizlik və ya istismar qaydalarının pozulması, insan tələfatına səbəb olduqda” maddəsi ilə cinayət işi açıb.

“AnewZ” kanalı bildirir ki, təyyarə qəzadan əvvəl təxminən iki saat müddətində Gəncə hava limanında dayanıb və bu müddət ərzində ekipaj zəruri texniki baxış və uçuşa hazırlıq işləri aparıb. Eyni zamanda üçüncü

Türkiyə təyyarəsinin qəzaya uğramasında kənar müdaxilə izi? - detallar

Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstan birgə araşdırma qrupu yaradı, Ərdoğan xalqa çağırış etdi - təfərrüat

şəxslərin təyyarəyə yaxınlaşmasına icazə verilməyib və bütün təhlükəsizlik prosedurlarına riayət olunduğu barədə məlumat verilir. Araşdırmalar göstərir ki, təyyarə 8 noyabr - Zəfər Günü münasibətilə Bakıda keçirilmiş hərbi paradda iştirak edən "F-16" qırıclarının texniki xidmətinə cavabdeh olan heyəti, həmçinin həmin qırıclar üçün ehtiyat hissələrini Türkiyəyə daşıyırmış. Hadisə yerində aparılan ilkin araşdırmalar zamanı göyertədə partlayıcı maddə aşkarlanmayıb və təyyarə qalıqları üzərində xarici müdaxilə və ya partlayış izlərinə rast gəlinməyib. Bu amil qəzaya kənar müdaxilə versiyasını zəiflədir. İstintaq orqanları hadisə ilə bağlı iki əsas versiyanı nəzərdən keçirir. Birinci versiyaya görə, qəza təyyarənin uzunmüddətli istismarı ilə bağlı ola bilər.

Qəza yerindən tapılan təyyarənin “qara qutusu” artıq götürülüb və xüsusi laboratoriyada analiz üçün göndəriləcək. Ekspertiza başa çatdıqdan sonra əldə edilən nəticələr ictimaiyyətə açıqlanacaq.

“Adətən ağla gələn təy-

yarədəki nasazlıqdır. Hazırda dünyada 3000-ə yaxın "C130" təyyarəsi var və bəziləri başqa ölkələrdə də qəzaya uğrayıb. Bir nasazlıq digər sistemləri də bağlaya bilər”. Teleqraf xəbər verir ki, bunu **Avrasiya Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin (ASAM) prezidenti və ehtiyatda olan polkovnik Eray Güçlüer** Azərbaycandan qayıdarkən Gürcüstan ərazisində qəzaya uğrayan Türkiyənin hərbi təyyarəsi barədə danışarkən deyib.

Güçlüer qeyd edib ki, qəzanın digər diqqət çəkən elementi təyyarənin təcili signal göndərməməsi olub: “Bu signalın göndərilməməsi faktı göstərir ki, daxili nasazlıq signalizasiya sistemini işə düşməmişdən əvvəl bağlaya bilər”.

O, xarici müdaxilə iddialarına da münasibət bildirib: “İndiki texnologiya ilə hər hansı bir kənar müdaxilə həm təyyarələr, həm Azərbaycan və Gürcüstanın radar sistemləri, hətta peykarlarımız tərəfindən aşkar ediləcəkdi. Bu səbəbdən xarici müdaxilə ehtimalı çox aşağıdır, demək olar ki, yoxdur”. Polkovnik “C130” təyya-

rələrinin qabaqcıl sistemlərlə təchiz edildiyini vurğulayaraq, bildirib ki, təyyarənin özünümüdafiə və qoruma sistemləri var: “Elektron döyüş qabiliyyəti ilə təchiz edilən bu təyyarələr radar xəbərdarlığı sistemləri ilə də təchiz olunub. Türkiyənin bu təyyarələrdəki modernləşdirmə layihələri onlara əhəmiyyətli imkanlar qazandırır və bu söylər davam edir”.

Güçlüer qəzanın hava şəraiti və ya pilot səhvi nəticəsində baş vermə ehtimalını da qiymətləndirib: “Hava pis olsaydı, bu təyyarələr onsuz da havaya qalxmazdı. Olsaydı belə, geri döndərdilər. Pilot səhvindən də söhbət gedə bilməz, çünki türk pilotlar dünyanın ən yaxşısı sırasındadır. Onların minlərlə saatlıq uçuş təcrübəsi var və çox yüksək səviyyəli təlimlər keçib”.

Yeri gəlmişkən, sosial şəbəkələrin Türkiyə və Azərbaycan seqmentlərində də hadisənin baş verməsində kənar müdaxilənin olması ehtimalından bəhs olunur. Konkret olaraq Rusiya və İsrailin bu hadisədə əlinin ola biləcəyi iddiaları da vurğulanır.

təxribat olması, içəriyə hansısa partlayıcının yerləşdirilməsi ehtimalı. Əvvəla, indiki halda bu, hər iki ölkənin marağına uyğun gəlmir. Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinin pozulması aydın məsələdir ki, Rusiya və Rusiyanın müəyyən maraqlarının üst-üstə düşmə yerləri var. Ancaq Gürcüstan ərazisində Azərbaycan və Türkiyənin münasibətlərini korlamaq kimi xeyirdir, Rusiyanı, yoxsa İsraili? Hesab edirəm ki, burada kənar müdaxilədən daha çox, texniki tərəflər araşdırılacaq. 3 yerə parçalanmış 57-58 yaşlı təyyarənin materiallarının doğrudan da korroziyaya uğraması, həmçinin kontrastlı havanın olması mümkündür ki, yalnız texniki məsələlərlə bağlı olsun. Son rəy gələnə qədər kənar müdaxilənin, konkret olaraq Rusiya və İsrailin hansısa bir şəkildə müdaxiləsinin izini görmürəm. İndiki halda, indiki şəraitdə Rusiya və İsrailin maraqlarına uyğun gəlmir ki, Türkiyə təyyarəsinə qarşı belə bir akt həyata keçirsinlər”.

İ.İsmayılın sözlərinə görə, əgər bu hadisə Suriya səmasında olsaydı, bəlkə də Rusiya, yaxud İsrail faktorunun ikisini də qabartmaq olardı: “Hesab edirəm ki, Gürcüstan ərazisi üzərində və xarici müdaxilənin də olmadığı, hansısa raketlə vurulma faktının hava hücumundan müdafiə sisteminin qeydə alınması onu göstərir ki, burada ən çox inandırıcı versiya texniki versiyadır. Yeni yaşı keçmiş, metalın korroziyaya uğraması kimi amillərdən söhbət gedir. Hər halda, yenə də rəsmi son açıqlamanı, “qara qutu”nun oxunmasını gözləyək”.

Təhlükəsizlik eksperti əlavə etdi ki, Pakistanda mütəmadi şəkildə terror aktları törədilir: “Bu, tez-tez rast gəlinən məsələdir. Məhkəmə binasına daxil olmaq istəyən terrorçu, özünə qəsd edən, partlayış törədən adam, biz Pakistanda belə hadisələri tez-tez eşidirik. Məncə, həm Türkiyə, həm də Pakistanla əlaqədar baş vermiş hadisə Azərbaycandakı Zəfər bayramı ilə əlaqədar deyil”.

Bir daha qardaş ölkəyə keçmiş olsun deyirik və şəhidlərimizə rəhmət, doğmalarına səbr diləyirik.

□ E.PAŞASOY,
“Yeni Müsavat”

Noyabrın 8-də Zəfər Günü münasibətilə Bakıda keçirilən möhtəşəm parad dost və düşmənlərimizin sırasını bir daha dəqiqləşdirdi. Bunu tədbirə qatılan və onu izləyən ən yüksək səviyyəli qonaqlar və Bakıdakı diplomatik korpusun nümayəndələrinin təmsil etdikləri ölkələrin siyahısına nəzər salmaqla söyləmək olar.

Qardaş Türkiyə və Pakistan rəhbərləri ilə yanaşı bəzi ölkələrin səfirləri, hərbi attaşeləri paradı canlı izlədi. Lakin bəzi ölkələr rəsmi dəvətə rəğmən, tədbirə nə səfir, nə də hərbi attaşe göndərdi. Onların arasında Fransa, Niderland, Avropa İttifaqı da var.

Fransa ilə münasibətlərin "donu" təzə-təzə açılmağa başlamışdı. Yeni səfir Sofi Laqut da Bakıya ayaq basar-bas-maz bəyan etmişdi ki, əsas hədəflərdən biri iki ölkə arasında əlaqələri normal məcraya qayıtmasına töhfə vermək olacaqdı. O, həmçinin Azərbaycan dilini öyrənməyə başladığını söyləmişdi.

Paris köhnə mövqeyinə qayıdır?

Siyasi şərhçi Azər Həsərat "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Fransa səfirinin Bakıda keçirilən hərbi paradı izləmək istəməməsində təəccüblü heç nə yoxdur: "Fransa dövləti nə qədər üzümüzə gulsə də, xislətini dəyişməyib və dəyişməyəcək. Onlar həmişə Ermənistanın və ermənilərin tərəfində olublar. Bundan sonra da belə davam edəcəklər. Azərbaycanla hesablaşmaq məcburiyyətində qalmaqlarına baxmayaraq, yenə də öz əməllərindən əl çəkməyiblər. Fransa, Niderland kimi mövqeyi bu cür olan ölkələrin təmsilçilərinin Azərbaycanın Zəfər Günündə keçirilən hərbi paradı iştirak etməməsindən biz heç nə itirmədik. Əksinə, kimlərin bizə dost olmadığını bu hadisə bir daha ortaya çıxardı. Bu möhtə-

şəm hərbi parad dostu güvən, düşməne göz dağı oldu. Bizi istəyənlər buna çox sevindilər, istəməyənlər isə çox üzüldülər. Üzülənlər arzu etməzdilər ki, Azərbaycan bu qədər böyük qüdrətə sahib olsun. Amma onların bizim paradımıza gəlib-gəlməməsi heç nəyi dəyişmir. Azərbaycan dövləti öz doğru bildiyi, milli maraqlara əsaslanan yolda davam və inkişaf edir, öz hərbi qüdrətini artırır. Azərbaycan dövləti gələcəyini təminat altına almaq üçün bütün lazımı addımları atır, üstəlik də beynəlxalq platformalarda, global səviyyədə biz sözümüzü deyirik. Hətta dünyanın bir nömrəli gücü olan ABŞ artıq Azərbaycanla hesablaşır, sayğılı yanaşır. Ona görə də Fransa kimi ikinci sırada olan dövlətlərin bizə münasibəti bizə o qədər əhəmiyyətli deyil".

Siyasi şərhçi qeyd etdi ki, əgər onlar yenə də əvvəlki qaydada davam edəcəklərsə itirən tərəf özləri olacaqlar: "Azərbaycan bunu Fransaya göstərib. Fransa da bunu əməlli-başlı hiss edib. Mən dənişənin müstəmləkə torpaqlarındakı hadisələrlə bağlı bunu qeyd edirəm. Yeni bilirsiniz ki, Azərbaycan tərəfindən edilən təşəbbüslər nəticəsində Fransanın hələ 21-ci əsrdə belə davam edən müstəmləkəçilik siyasətinin eybəcərlikləri global səviyyədə gündəmə gətirilib. Düşünürəm ki, Fransada dövlət idarəçiləri bundan nəticə çıxarmalıydılar. Görünür, nəticə çıxarmayıblar. Çıxarmayıblar-

Hərbi paradı "üzüqara" çıxan ölkələr - Fransa yenə ön sırada

Möhtəşəm hərbi parad dostu güvən, düşməne göz dağı oldu

sa da qpxusu yoxdur, necə deyirlər, "ağa durur, ağacan durur", biz öz yolumuzdayıq, bizim edə biləcəklərimiz hələ çoxdur".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri İlyas Hüseynov bildirdi ki, Azərbaycanda keçirilmiş öz əzəməti

və möhtəşəmliyi ilə diqqət çəkdi: "Vətən müharibəsində tarixi qələbəmizin 5 illiyinə həsr olunmuş hərbi paradı bir sıra ölkələrin liderləri və yüksək vəzifəli şəxsləri iştirak etdi. Təəsüflər olsun ki, rəsmi dəvət göndərilməsinə rəğmən bəzi ölkələr ölkəmizin hayatında mühüm

tədbir olan hərbi paradı qatılmadılar. Onların arasında Fransanın da olması gözlənilən idi. Bu, ölkəmizin düşüncə mərkəzləri üçün mühüm təhlil materialına çevrilə bilər. Çünki belə çıxır ki, qeyd etdiyiniz həmin gəsiyasi mərkəzlər və qələbəmizi həzm etməyən paytaxtlar bu

paradı öz əməllərində "iqnor" edir. Bununla da hələ də gərginlik, revanşizm, eskalasiya üçün əsaslar yaratmağa çalışırlar. Lakin qeyd etmək istəyirəm ki, Avropa Siyasi İcmasının Kopenhagendə keçirilən zirvə toplantısında Azərbaycan Prezidenti ilə Fransanın və Niderlandın nümayəndə heyətləri görüşdülər. Niderlandın baş naziri və Fransanın prezidenti Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhün əldə olunması münasibətilə müsbət fikirlər ifadə etdilər".

Ekspertin sözlərinə görə, indi belə görünür ki, əməli-praktiki işdə sülhə dəstək nümayiş olunmur: "Bu dövlətlər riyakar siyasətini, ikiüzlü mövqeyini davam etdirirlər. Yüksək bəyanatlar formasında sülhü dəstəklədiklərini bildirsələr də sülh münasibətilə təşkil olunmuş mötəbər tədbirdə təmsil olunmaqdan yayınırlar. Hesab edirəm ki, onların bu paradı iştirak edib-etməməsindən asılı olmayaraq Azərbaycan öz gücünü, qətiyyəti, müasir silahlarını, texnikalarını nümayiş etdirdi. Bütün sülh istəməyən güc mərkəzləri bu paradı öz payını aldılar".

□ **Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"**

Ermənistan bu kəndləri də qaytarır? - gözlənti

Azərbaycan XİN və Paşinyanın eyni gündə verdiyi bəyanatların açması

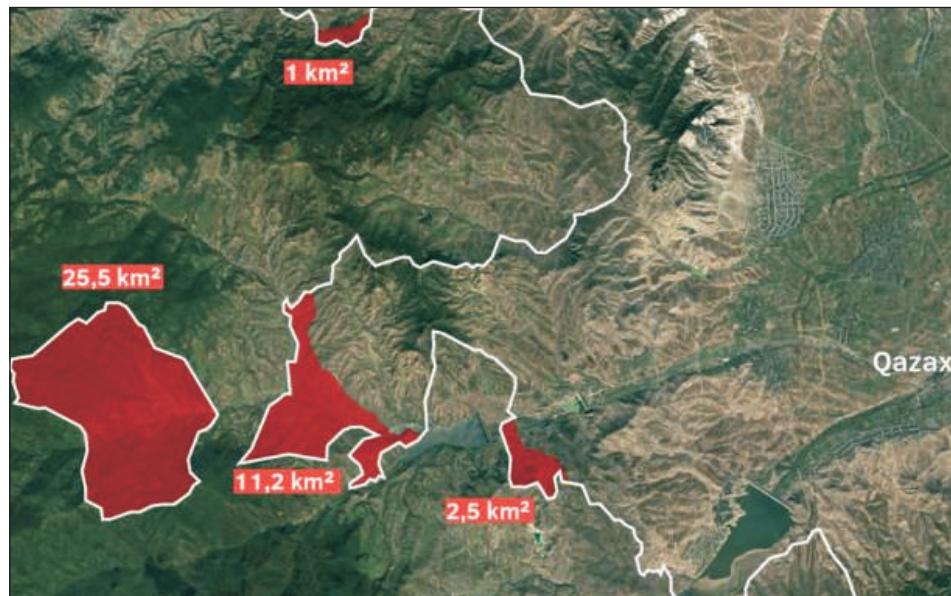
"Qazax rayonunun Bağanı Ayrıım, Aşağı Əskipara, Xeyrimli və Qızılbaçılı kəndlərinin Azərbaycana geri qaytarılması ölkəmizin əhəmiyyətli diplomatik uğurlarındandır".

Bunu APA-ya müsahibəsində Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsinin rəisi Ayxan Hacızadə deyib.

Onun sözlərinə görə, digər 4 anklavın - Qazağın 3 kəndi və Naxçıvanın Kərki kəndinin Azərbaycana qaytarılması daim diqqət mərkəzindədir. "Bu məsələ delimitasiya komissiyaları çərçivəsində öz həllini tapmalıdır", - Ayxan Hacızadə qeyd edib.

Hazırda Ermənistanın işğalı altında qalan 4 kəndimiz bunlardır: Qazağın Yuxarı Əskipara, Bərxudarlı, Sofulu və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Sədərək rayonunun Kərki kəndi. Bu kəndlərin hər biri indiki Ermənistan ərazisi ilə əhatə olunub. Həmin kəndlər Azərbaycan üçün eksklav, Ermənistan üçün anklav kəndləridir.

Lakin komissiyaların işində kəndlərlə bağlı irəliləyiş yoxdur. Rəsmi İrəvan vaxtaşırı Gədəbəyin Başkənd kəndini ərazi mübadiləsi kimi təklif edir. Son bəyanatlarda isə deyilir ki, anklavlar hər iki tərəfdən qaytarılmadan olduğu kimi qalsın daha yaxşıdır. İndiki

mərhələdə eksklavlar və anklav ərazilər məsələsi daha çox hansı dövrün xəritəsi əsasında müəyyən oluna bilər prinsipi ilə bağlıdır. Keçmiş sovet dövrünə aid, Azərbaycanla Ermənistan sərhədi ilə bağlı müxtəlif sənədlər mövcud olub. Azərbaycan bu mövzuya aid keçmiş sovet dövründə tərtib edilmiş müxtəlif xəritələrdən və mənbələrdən yararlanacaq. Delimitasiya və demarkasiya prosesində bundan istifadə ediləcək. Anklav və eksklav ərazilər də bu məsələ ilə bağlıdır.

Azərbaycan XİN sözcüsünün bu açıqlamasından iki

saat sonra Ermənistan baş naziri məsələ ilə bağlı açıqlama verib. Baş nazir Nikol Paşinyan Ermənistanla Azərbaycan arasında ərazi mübadiləsi məsələsindən danışdı. Paşinyan bildirib ki, delimitasiya çərçivəsində Azərbaycanla ərazi mübadiləsi olarsa, Ermənistan vətəndaşlarının mövqeyi lazım olacaqdı.

"Heç kim Ermənistan xalqının iradəsinə qarşı başqa ssenari ilə gedə bilməz. Bu, Ermənistan vətəndaşlarının mövqeyi olmadan baş verə bilməz", - baş nazir vurğulayıb.

Siyasi ekspertlər hesab edir ki, Paşinyanın bu açıqlaması daha çox seçkiöncəsi daxili auditoriyaya - erməni seçicilərə yönəlik fikirlərdir.

Bununla belə, Nikol Paşinyan növbəti dəfə tarixə zidd və təxribat xarakterli bəyanatla çıxış edib. O, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Göyçə gölü ilə bağlı açıqlamasına cavab verərək belə deyib: "Cənab İlham Əliyev dedi ki, çar Rusiyası dövrünün xəritələrində Sevan adı yoxdur, başqa ad var. Mən isə cavab verirəm: həmin xəritələrdə Ermənistan var, amma Azərbaycan yoxdur. Bəs bu nə deməkdir?"

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a şərhində bildirdi ki, seçkilər yaxınlaşdıqca Nikol Paşinyanın erməni seçicilərinin revanşist qüvvələrin arxasınca getməsinin qarşısını almağa hesablanan bu tipli bəyanatların olacağı gözlənilən idi: "Qarşıdakı aylarda bu kimi ermənilərə xoş getməyə hesablanan, Azərbaycanda isə narazılıqla qarşılanan pafoslu bəyanatlar artacaq. Ancaq Paşinyan bir şeyi unutmalıdır ki, əslində onun hakimiyyətdə qalıb-qalmaması Azərbaycanın da mövqeyindən müəyyən mənada asılıdır və asılı olacaq. Paşinyan onu da unutmamalıdır ki, hakimiyyətə gələndən sonra verdiyi "Qarabağ Ermənistanıdır, nöqtə" bəyanatı Ermənistanı, erməniləri gətirib hansı vəziyyətə üz-üzə qoydu. İndi də təxminən o bəyanata bənzər təxribatçı, heç bir tarixi əsası olmayan bəyanat dilə gətirib. Paşinyan Azərbaycanın səbrini yenə də tanıma çəkmək xətti tutursa, bu dəfə Ermənistan dövlətinin mövcud olub-olmaması, Azərbaycanın tarixi torpaqlarının geri qaytarılması məsələsi gündəmə gələ bilər".

Bəs Azərbaycan XİN-in sözcüsü Hacızadənin son kəndlərimizin geri qaytarılması mövzusunda açıqlamasını

dan sonra 4 kəndin də məsələsi də yaxın bir ildə həllini tapıb biləmi?

Rövşən Məhərrəmov qeyd etdi ki, hazırda Ermənistanın işğalı altında olan 4 Azərbaycan kəndi Azərbaycanın ərazisi olmaqla yanaşı, qədim tarixi torpaqlardır: "Bu kəndlərin geri qaytarılması üçün hökumət komissiyaları yəqin ki, iş aparılır və aparacaqlar. Sərhədlərin delimitasiya və demarkasiya prosesi zamanı bu kəndlərin məsələsi həllini tapa bilər. O kəndlərimiz geri qaytarılmaqla yanaşı, həmin kəndlərə quru yolunun açılması üçün ərazi ayrılmalıdır. Bu kəndlər Azərbaycanın xüsusi əhəmiyyət kəsb edən kəndləridir. O kəndlər geri qaytarılmasa, Ermənistan sərhədi Qazax rayonuna çox yaxın məsafədə yerləşə bilər. Komissiyaların effektiv işləməsi vacibdir. Komissiya diqqətlə öyrənməlidir. O kəndlər əvvəllər tam şəkildə anklav olmayıb. Bəzi ərazilər SSRİ dövründə qanunsuz olaraq Ermənistanla verilib və nəticədə anklav kəndlər yaranıb. O kəndlərin anklav əraziyə çevrilməsinə səbəb olan torpaqlar əslində Azərbaycan əraziləri olub. Ona görə də həmin torpaqlar da qaytarılmalıdır ki, anklav ərazi formasında qalmasın. O ki qaldı Başkənd kəndinə, bu kənd Azərbaycan ərazisi olub və oranı da SSRİ zamanında qanunsuz olaraq Ermənistan ərazisinə qatıblar".

□ **Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"**

Xocalı canisi Vitali Balasanyan ermənilərin bir gün yenidən Qarabağa qayıda biləcəklərinə ümid etdiyini bildirib. Modern.az saytı Ermənistan KİV-nə istinadən xəbər verir ki, Qarabağdan qovulmuş separatçıların keçmiş rəhbərlərindən olan Balasanyan 10 noyabr tarixli sənədin ləğv edilmədiyini deyib.

rəsmiləri dəfələrlə öz mövqelərini bildiriblər və bu çox ədələtli və haqlı yanaşmadır. Heç bir dövlət onu tanımayan, qanunlarına tabe olmayan şəxslərin öz ərazisində yaşamasına razılıq verə bilməz.

Lakin Vitali Balasanyan kimi canilər, Xocalı qətliamını törədənlər, uşaq qatilləri Azərbaycana qayıda bilməzlər. Onlar Azərbaycana əli qandallı gətirilib mühakimə olun-

alıtılmasının bütün dünya miqyasında apardıqları siyasətin tam iflası deməkdir.

Ermənilərin geri qaytarılması ilə əlaqədar məsələdə və bəzi digər məsələlərdə 10 noyabr 2020-ci il sənədinə istinad etmək də yersizdir. Bu sənəd artıq öz əhəmiyyətini çoxdan itirib. Hazırda regional proseslər, o cümlədən sülh və təhlükəsizlik məsələləri 10 noyabr sənədi ilə deyil, 8 avqust

kən, necə deyərler, siçovul kimi qaçıb aradan çıxan ünsür yenə sərsəm fikirlər səsləndirməyə başlayıb. Öncə onu deyim ki, bu cür cəfəng bəyanatlar artıq heç kim üçün əhəmiyyət daşımır, əksinə, həmin şəxslərin hüquqi məsuliyyətini daha da ağırlaşdırır. Digər tərəfdən, Vitali Balasanyan unutmamalıdır ki, onun Azərbaycan torpaqlarına "geri dönüşü" yalnız bir yolla mümkündür -

kiçik Donald Tramp

Trampın oğlu İrəvana getməkdən imtina edib

Kiçik Tramp rusiyayönlü Karapetyanın təsiri altına düşüb?

ABŞ Prezidenti Donald Trampın oğlu kiçik Donald Tramp Ermənistana planlaşdırılan səfərini ləğv edib. APA-nın xəbərinə görə, bu barədə Ermənistanın "Hraparak" qəzeti məlumat yayıb.

Məlumatə görə, kiçik Trampın noyabrın 12-də İrəvana səfəri nəzərdə tutulurdu. Lakin səfər ərəfəsində ABŞ-də jurnalist Taker Karlsonun efirə getmiş verilişi və həmin proqramda səslənən iddialar geniş rezonans doğurub.

Verilişdə "Tashir Capital" şirkətinin baş direktoru Narek Karapetyan Ermənistan hakimiyyətinin erməni kilsəsinə qarşı hücumları barədə danışmış.

"Hraparak"-ın yazdığına görə, kiçik Tramp bu məlumatlardan sonra Ermənistan rəhbərliyi ilə görüşməkdən və ümumilikdə səfərdən imtina edib. Trampın oğlunun səfərdən imtina etdiyi barədə xəbər doğrudursa, burada bir paradoksalıq varmı? Adıçəkilən şirkət Rusiyanın adamı olan Karapetyana (hazırda həbsdədir) məxsusdur. Kiçik Trampın səfərinin reallaşmamasının başqa səbəbləri varmı?

"Alyans" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Abutalıb Səmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, kiçik Trampın Ermənistana səfərinin ləğv olunması Ermənistan hakimiyyətinə ciddi zərbədir: "Səfərin indi baş tutmasını mən oğul Trampın məlumatsızlığı və müəyyən qədər tərəddüd etməsi ilə əlaqələndirirəm. Başqa səbəbin olduğunu güman eləmirəm. Görünür, prezidentin oğlu həmin ərəfədə erməni kilsəsinə olan hücumlar barədə deyilənləri düzgün qiymətləndirə bilməyib. Çünki Karapetyan Ermənistan hakimiyyətinə qarşı mövqeyini ortaya qoydu və kiçik Tramp da bu mövqeyin təsiri altına düşdü. Məsələnin mahiyyətini öyrənmək üçün qarşı tərəfin də mövqeyini eşitmək lazımdır. Nikol Paşinyan hakimiyyəti ABŞ və bütövlükdə Qərb dünyası üçün çox dəyərlidir. Bu cür mənasız müsahibənin təsiri altına düşüb Paşinyanı nüfuzdan salan addım atmaq, özü də bu addımı seçkilərə az qaldığı bir zamanda atmaq son dərəcə yanlışdır. Kilsə rusiyayönlü qüvvələrin önündə gedir, həmin qüvvələrin sanki baş qərarqahıdır. Bu səbəbdən kilsə təkə Ermənistan üçün yox, ABŞ üçün də ciddi təhlükədir. Kilsənin rəhbərliyinin dəyişməsi, normal insanların erməni kilsəsinin rəhbərliyinə gətirilməsi ABŞ-nin də maraqlarına uyğundur. Ümumiyyətlə, ABŞ və Qərb qarşısından gələn parlament seçkilərində daha aktiv mövqe tutmalıdırlar. Ən azı Rusiya qədər fəal olmalıdırlar. Əks halda, Rusiyanı Cənubi Qafqazdan çıxarmaq, ən azı onun burada gücünü azaltmaq mümkün olmayacaq".

A.Səmədov güman edir ki, kiçik Tramp məsələnin mahiyyətini dərindən öyrənəndən sonra administrasiyadan, atasından zəruri məlumatları alandan sonra Ermənistana səfər barədə yenidən düşünəcək və daha məhsuldar, daha faydalı səfəri reallaşdıracaq: "Bu səfər eyni zamanda Paşinyan hakimiyyətinin nüfuzunun artmasına da xidmət edəcək. Bəlkə də noyabrın 12-də Ermənistana getmək qərarını ləğv etmək Ermənistan hakimiyyətinin xeyrinədir. Bu səfəri seçkilərə yaxın dövrdə reallaşdırmaq daha faydalı olacaq. Ancaq bu səfər və buna bənzər səfərlər, daha yüksək rütbəli administrasiya nümayəndələrinin Paşinyana dəstək verməsi çox vacibdir. Əks halda, qarşısından gələn parlament seçkilərində birləşmiş blok kimi çıxış edən rusiyayönlülər qalib gələcək və ikinci "İvanışvili fəlakəti" Ermənistanda reallaşacaq. Bunun da nəticələrindən biri ABŞ-nin "Tramp yolu" adlandırdığı Zəngəzur dəhlizinin açılmasının qarşısının alınması olacaq. Bu barədə ABŞ rəhbərliyi ciddi düşünməlidir".

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Xocalı canisininin xam xəyalı - gələcəyi varsa, görəcəyi də olacaq!

Natiq Qasimova işgəncə verən qatilin Azərbaycana gəlməsi mümkündür, amma bir şərtlə...

"Ümid edirəm ki, bu sənəd tətbiq olunacaq", - Balasanyan bildirib.

V.Balasanyan təhlükəsizlik zəmanətləri təmin edilərsə, Qarabağa qayıtmağa hazır olduğunu deyib.

Bir daha xatırladaq ki, V.Balasanyan Xocalı qətliamını törədənlərdən biridir. Azərbaycan Ordusu 2023-cü ilin sentyabrında Qarabağda separatçılara qarşı antiterror əməliyyatları keçirəndə, Balasanyan Əsgəranda gizlənmişdi. 2023-cü il sentyabrın 28-də o, Qarabağı tərk edərək gizli yollarla Ermənistana qaçıb.

"Sakitcə, gördüm ki, heç kim yoxdur, çıxıb gəldim. Qoy detallar sirr olaraq qalsın. Aidiyyəti dövlət qurumları müraziət edəndə, necə gəldiyimi deyəcəm, orada işarələrin olduğunu görəcəklər", - deyərək, Qarabağdan necə qaçması ilə bağlı bir müddət əvvəl müsahibəsində bildirmişdi.

Balasanyan Ermənistanın "xaç qəhrəmanı"dır. O, vaxtilə Qarabağda erməni quldur dəstələrinin rəhbərlərindən olub, 1992-ci ilin əvvəlindən başlayaraq Azərbaycana qarşı döyüşüb, torpaqlarımızın işğalında iştirak edib. 1999-cu ilin sentyabrından 2005-ci ilə qədər isə keçmiş separatçı rejimin müdafiə nazirinin müavini olub. Daha sonra "təhlükəsizlik şurasının katibi" kimi fəaliyyət göstərmiş.

Doğrudanmı ermənilərin Qarabağa dönüşü mümkündür və Balasanyan da "təhlükəsizlik qərantıyası" ilə Xankəndinə qayıda bilər?

Tanınmış hüquqşünas, keçmiş millət vəkili Qulamhüseyn Əlibəyli "Yeni Müsavat"a məsələnin hüquq tərəfindən diqqətçəkən faktları açıqladı: "Keçmiş Dağlıq Qarabağın ərazisindən, o cümlədən Xankəndindən könüllü köçüb getmiş, Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı cinayət törətməmiş, əli dinc insanların qanına bulaşmamış erməni əsilli şəxslər əvvəllər yaşadıkları yerlərə qayıda bilərlər. Bu şərtlə ki, Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etsinlər, Azərbaycan dövlətini tanısunlar və Azərbaycan qanunlarına tabe olsunlar. Bu barədə ölkəmizin

malıdırlar - hazırda məhkəməsi gedən cinayət ortaqları kimi.

Azərbaycanı könüllü tərk etmiş erməni əsilli şəxslərin geri qaytarılması kartından Balasanyan kimi canilər və Rusiya rəsmiləri daha çox istifadə etməyə çalışır. Rusiya bu yolla Cənubi Qafqazda təsir imkanlarını saxladığını nümayiş etdirmək istəyir. Amma 44 günlük Vətən müharibəsinin və bir günlük antiterror əməliyyatının yaratdığı geosiyasi reallıqlar başqadır. Azərbaycan artıq proseslərə təsir göstərən və diqtə edən bir dövlətə çevrilib və ermənilərin geri qaytarılması kartı ilə ölkəmizə təsir göstərmək qeyri-mümkündür.

Digər tərəfdən, Azərbaycanı könüllü tərk etmiş erməni əsilli şəxslərin geri qaytarmaq məsələsində Ermənistanın mahiyyətini yaratdığı geosiyasi reallıqlar başqadır. Azərbaycan artıq proseslərə təsir göstərən və diqtə edən bir dövlətə çevrilib və ermənilərin geri qaytarılması kartı ilə ölkəmizə təsir göstərmək qeyri-mümkündür. Digər tərəfdən, Azərbaycanı könüllü tərk etmiş erməni əsilli şəxslərin geri qaytarmaq məsələsində Ermənistanın mahiyyətini yaratdığı geosiyasi reallıqlar başqadır. Azərbaycan artıq proseslərə təsir göstərən və diqtə edən bir dövlətə çevrilib və ermənilərin geri qaytarılması kartı ilə ölkəmizə təsir göstərmək qeyri-mümkündür.

2025-ci il Vaşinqton bəyannaməsi ilə nizamıdır. Bu sənəddə isə Azərbaycanı könüllü tərk edərək getmiş şəxslərin geri qayıdışı ilə əlaqədar hər hansı müddəa yoxdur".

"Ermənistanda hələ də revanşist düşüncələrdən əl çəkməyən, işğal dövrünün xəyalı ilə yaşayan qüvvələr mövcuddur. Onlar regionda sülh və sabitliyin bərqərar olmasının bir günlük antiterror əməliyyatının yaratdığı geosiyasi reallıqlar başqadır. Azərbaycan artıq proseslərə təsir göstərən və diqtə edən bir dövlətə çevrilib və ermənilərin geri qaytarılması kartı ilə ölkəmizə təsir göstərmək qeyri-mümkündür. Digər tərəfdən, Azərbaycanı könüllü tərk etmiş erməni əsilli şəxslərin geri qaytarmaq məsələsində Ermənistanın mahiyyətini yaratdığı geosiyasi reallıqlar başqadır. Azərbaycan artıq proseslərə təsir göstərən və diqtə edən bir dövlətə çevrilib və ermənilərin geri qaytarılması kartı ilə ölkəmizə təsir göstərmək qeyri-mümkündür.

Bu fikirləri qəzetimizə **Milli Məclisin deputatı Vüqar İskəndərov** deyib.

O bildirib ki, belə bir şəraitdə "keçmiş separatçı rejimin nümayəndələri" adlanan şəxslərin Ermənistandan yenedən boy göstərməsi, yenidən təxribatçı çağırışlar səsləndirməsi beynəlxalq hüquqa, xüsusən də dövlətlərin suverenliyinə ziddir: "Onlardan biri - separatçı qurumun sabiq "təhlükəsizlik katibi", Xocalı canisi Vitali Balasanyan da son açıqlamasında guya "geri dönüş" arzularından danışmış. Bu cani, 2023-cü ildə lokal xarakterli antiterror əməliyyatı başlayar-

qandallı şəkildə, məhkəməsi ilə nizamıdır. Bu sənəddə isə Azərbaycanı könüllü tərk edərək getmiş şəxslərin geri qayıdışı ilə əlaqədar hər hansı müddəa yoxdur".

MM-in deputatı daha sonra deyib: "Balasanyan əmin olsun ki, o da gec-tez Araik Arutunyanla birlikdə Azərbaycan da həbsxanada oturacaq. Ermənistan hakimiyyəti bu cür revanşist qüvvələrin fəaliyyətinə qarşı prinsipial mövqe ortaya qoymalı, regionda sülh və sabitliyin bərqərar olmasına real töhfə verməlidir. Bu gün Ermənistanda revanşist ritorikanın qorunub saxlanması yalnız öz dövlətçiliyinə zərbə vurur və xalqı yeni fəlakətə aparır. Sülhün alternativ yoxdur. Sülhə qarşı çıxan hər kəs həm regionun, həm də Ermənistanın gələcəyinə zərər yetirir. Azərbaycan isə öz torpaqlarında əbədi olaraq suverenliyini möhkəmləndirib və heç bir təxribat, heç bir cinayətə xülyası bu reallığı dəyişdirə bilməz. Noyabrın 8-də Bakıda keçirilən parad da bir daha Azərbaycanın hərbi qüdrətini sərgilədi. Belə olan halda Ermənistandan gələn hər hansı bir təxribat 10 qat artıq cavablandırılacaq".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Kinomuzun atalı-analı yetim qalması

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

“Bütün sənətlər içərisində bizim üçün ən vacibi kinodur”
 (Volodya Lenin)

Bu yaxınlarda hökumət kino idarəsinə təzə müdir qoyanda xalqımızın sevimli filmindən olan “Bəyin oğurlanması” filminin bir epizod yada düşdü. Orada kinoçəkənlər çəkiliş yeri üçün kənd dükanının müdiri İsrailin evinə baxırdılar, bu zaman İsrailin evindəki Bibixanın “Rəhmətlik dedəsi yaxşı tar çalır”, Səyavuş Aslanın obrazı - rejissor asistenti isə “Öz tarçalanımız var” deyirdi. Çünki təzə müdirimizin məhz ünlü bir tarçalanımızın nəvəsi olduğunu açıqlamışdılar.

Doğrusu, yeni müdirin də babası kimi mahir tarzen olub-olmadığını bilmirik, ancaq Azərbaycan kino sənətinə hazırda elə yaxşı bir tarzen lazımdır. Qəmli musiqilərdən birini dinqıldatsın, millət oturub ağlaşsın. Məsələn, “Yetim Segah” ola bilər.

Gələn ilin büdcəsi MM-də müzakirə və qəbul edilməkdə iken kinomuzun 2026-cı ildə daha da, bir növ, ikiqat yetim qalacağı ortaya çıxmışdır. (Bəlkə atalı-analı yetim. Çünki ölkədə pul çoxdur). Qısa yazsam, hökumət gələn il kinoya 1 qepik də ayırmayacağını büdcədə göstərmişdir. Hətta keçmiş mədəniyyət naziri, MM Mədəniyyət komitəsinin sədri Polad Bülbüloğlu məcbur olub etiraz çıxışı eləsin. **Sitat:** “Gələn ilin dövlət büdcəsindən kinoya vəsait ayrılmaıyib. Düzü, bunun səbəblərini bilmirəm. Ancaq hər halda kinoya heç bir vəsait ayrılması düzgün deyil. Çünki maliyyə vəsaitinin olmaması kino mütəxəssislərinin iş yerlərini tərk etməsinə gətirib çıxaracaq. Nəticədə kinomuz inkişaf edə bilməyəcək”.

Polad müəllimin kinomuzu xatırlaması bir yandan, nəyinə düzgün olmadığını görməsi başqa yandan möcüzəvi hadisədir. Aldığımız məlumata görə, bunu eşidən bir neçə seçici Qarabağ dolaylarından kəlləmayallaq olub, vəziyyətləri kinomuz qədər ağırdır. İnşallah, salamatçılıq olar, bizimlə qalın.

Bəs hökumət kinonun pulunu niyə kəsib? Görünür, susuz quyuya su daşımağın mənası olmadığını artıq başa düşüblər. Əvvəlki illərdə 3-5 milyon pul ayrılırdı, lakin həmin pulların başına daş salınırdı. Kino məmurları özələrinə bahalı maşınlar alır, kinostudiyanın heyətini hansısa çobana göydələni yeri kimi satır, ortaya da Vaqif Mustafayevin “Həyat, dəyən, gəzəldir” filmi tipində krin, əndirəbadi və adam arasına çıxarılması mümkün olmayan “əsərlər” çıxırdı. Bir dəfə hətta Hesablama Palatası hansısa əyinti-yeyinti ortaya çıxmışdı, axırı elə milli kinomuz kimi fıs oldu. Halbuki elə həmin Vaqif müəllim Vergilər Nazirliyinin vəsaiti ilə “Yoxlama” kimi əla serial çəkmişdi. Belə çıxır, rəhmətlik Fazil Məmmədovun kinoya münasibəti indiki məmurlardan daha senzurasız imiş. Ya da elə həmin “Bəyin oğurlanması”nı Vaqif müəllim 1985-ci ildə - sovetlərin qızğın vaxtlarında çəkmişdi axı.

Əlbəttə, Vaqif müəllimin son filminin biabırçılığını yaradıcılıq azadlığına məhdudiyyətlə əlaqələndirmirəm, bəlkə də heç ona “gözün üstə qaşın var” deyən olmayıb, elə özü o cür “yaradıb”. Amma mühitin yaradıcılığa təsiri şübhəsizdir. Ətrafında hamı “qaloş” geyinirsə, sənin “Salamandr” ayaqqabı istehsal etməyin çox çətindir. Mal fermasına “Şanel 5” vurub getməyin də, həmçinin, mənası yoxdur.

Kino idarəsi müdirinin müşaviri, rejissor Elxan Cəfəri bir-iki gün qabaq demişdi ki, son 3 ildə dövlət sifarişləri ilə 71 filmin istehsalına başlanılıb. **Sitat:** “Onlardan 21-i tammetrajlı bədii, 15-i sənədli və bədii-sənədli, 26-sı qısametrajlı, 8-i animasiya, biri isə çoxseriyalı bədii filmidir. Bu günə qədər 41 film artıq tamamlandı və təhvil verilib, 30 layihə isə istehsalatdadır. Ümumilikdə, kino istehsalına 21 milyon manatdan çox vəsait ayrılıb. Bu, Azərbaycan kinosu üçün kifayət qədər ciddi göstəricidir”.

İnanılmaz rəqəmlər idi. 41 film. Hazırda bütün kino tənqidçilərimiz əllərində çıraq, ortalığa düşüb həmin tamam olmuş 41 filmi axtarırlar. Bəlkə elə hökumət də axtarır, tapa bilmir və o səbəbdən daha pul ayırmaq istəmir?

Ancaq dəli şeytan deyir, kaş hazır filmlər 43 olaydı. O zaman yazımızın qapağını qoyardıq. Çünki girişdə sitat verdiyimiz filmin əzbərə dönmüş epizodlarından biri də kəndli “Brodyaqa”nın hind filmi “Avara”ya 43 dəfə baxması haqda idi. “Ürəyimizə toxunan kinolar” lazımdır.

ABŞ Mühəribə Nazirliyinin (Pentagon) “Stars and Stripes” nəşri Konqresi Azərbaycan əleyhinə olan “907-ci düzəliş”i ləğv etməyə və TRIPP (Zəngəzur dəhlizi) layihəsinin uğurunu möhkəmləndirməyə çağırır. Bildirilir ki, “Azadlıq Müdafiə Aktı”na edilən bu bədnam əlavə Bakı ilə İrəvan arasında münafişə zamanı erməni diasporunun təsiri altında qəbul olunub və keçmiş qalığına çevrilib.

Qeyd edək ki, “907-ci düzəliş” Donald Trampın Ağ Evə qayıdışı ilə daha bir il müddətinə dondurulub. Ancaq onun tam qüvvədən salınması Konqresdən və onun iki palatasından asılıdır.

Azadlığa Dəstək Aktına 907-ci düzəlişin ləğv olunması və strateji əməkdaşlıq formatına başlanması tarixi hadisədir. Bu düzəlişin məhz Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə ləğv edilməsi son dərcə tarixi və rəmzi xarakter daşıyır. Hazırda donor ölkəyə çevrilən Azərbaycanın xarici dəstəyə, yardıma ehtiyacı yoxdur. Ona görə də Prezident Trampın bu qərarı rəmzi xarakter daşımaqla yanaşı, həm ədalətin bərpası, həm də Prezident Tramp tərəfindən Azərbaycan üçün siyasi jestdir.

Yada salağ ki, 1992-ci ilin oktyabrında Ermənistanın lobbı qruplarının təsiri altında olan konqresmenlə təşəbbüsü ilə qəbul olunan bu ədalətsiz qərar ölkəmizi ABŞ-nin birbaşa dəstəyindən məhrum etdi və respublikamız sanksiyalara məruz qalmışdı. ABŞ hökumətinin Əfqanıstanda dəstəyə ehtiyacı olduğuna görə Azərbaycan bu dəstəyi nəqliyyat vasitəsilə onlara təqdim etdiyi üçün sonradan bu düzəliş hər il müvəqqəti olaraq dayandırılırdı. 2023-cü ildə Bayden administrasiyasının həmin sanksiyaları yenidən Azərbaycana tətbiq etməsi mənfi münasibətin və yanaşmanın kulminasiyası idi.

“907-ci düzəliş” Azərbaycana ABŞ hökumətindən birbaşa yardım göstərilməsini qadağan edirdi. Məhz bu səbəblə humanitar yardımlar istisna olmaqla, Vaşinqtonun Bakı ilə iqtisadi və təhlükəsizlik sahələrində əməkdaşlığı məhdudlaşmışdı. Ermənistan və Gürcüstan ABŞ-dən milyonlarla dollar dəyərində dəstək aldığı halda, Azərbaycan bu imkanlardan qərəzli şəkildə məhrum olunmuşdu. 907-ci düzəlişin tam ləğvi, yalnız siyasi jest deyil, həm də konkret faydalar deməkdir.

Əgər ABŞ Prezidenti Pentaqonun təklifini dəstək

Pentagondan Azərbaycanla bağlı çağırış - Trampın o qərarı...

Mühəribə Nazirliyinin nəşri bədnam “907-ci düzəliş”in ləğvi üçün Konqresə çağırış edib - Bakının gözləntisi

ləyib parlamentə belə bir müraciət ünvanlasa, düzəliş aradan qalxa bilərmə?

İkinci yandan, Pentaqon nədən düzəlişin tam ləğvini istəyir? Niyə məhz indi və niyə Dövlət Departamenti yox, məhz Müdafiə Nazirliyi Konqresə çağırış edir? Məsələdə yəhudi lobbisi nə dərcədə Azərbaycana yardımçı ola bilər?

Professor Qabil Hüseynli “Yeni Müsavat”a bildirib ki, Pentaqonun nəşrinin müraciəti səbəbsiz deyil. Onun sözlərinə görə, “907-ci düzəliş” ABŞ-nin Azərbaycana hərbi yardımlarını qadağan edir: “Ölkənin Mühəribə Nazirliyinin media orqanı da hərbi yardımı yasaqlayan qanunun ləğvi üçün çağırış edib. O demək deyil ki, Konqresin müsbət mövqeyi olacaqsə, ABŞ Azərbaycana hərbi dəstək verəcək. Hazırda buna zərurət də yoxdur. Sadəcə, ədalətin gec də olsa yerini tapması vacibdir. Pentaqonla yanaşı Ağ Ev liderinin də Konqresə müraciəti yaxşı olardı. O ki qaldı Dövlət Departamentinin müraciət etmək zərurətinə, əlbəttə, bu qurum da müraciət edə bilər, sadəcə, hərbi yardımlarla bağlı sanksiya olduğuna görə Pentaqon müvafiq orqan olaraq təşəbbüs qaldırır”.

Q.Hüseynli bildirib ki, “907-ci düzəliş”in dayandırılması ABŞ liderinin qətiyyətli mövqeyi sayəsində mümkün olub: “Ancaq qanunun ləğvi üçün Konqres qərar verməlidir. Bu da çətin, amma mümkündür. Çünki

Birləşmiş Ştatlarda qanunu dəyişmək elə də asan proses deyil. Düzdür, onun qeyri-müəyyən müddətə dayanandırılması mümkündür, ləğvi isə Konqresin qərarından asılıdır. Hazırda respublikaların Konqresdə sayca üstün olduğunu nəzərə alsaq, bunun üçün fürsət olduğunu görürəm. Demokratlar isə müqavimət göstərməyə çalışacaq. Xüsusən də erməni lobbisi təzyiqi və təsiri artıracaq. Amma biz də boş oturmalı deyilik və Pentaqonun nəşrinin müraciətini əldə əsas tutaraq məsələnin üzərinə getməliyik. İlk növbədə rəsmi Bakı diplomatik həmlələrini artırmalı, Pentaqon kimi nəhəng strukturun çağırışına istinad edərək Konqresdə məsələnin gündəmə gətirilməsi üçün çalışmalıdır. İkincisi, ABŞ-də olan lobbı və diasporumuz fəal çalışmalıdır, ermənilərə fürsət verməməlidir. Habelə, Dövlət Departamenti ilə əlaqələri gücləndirməliyik ki, məsələ Konqresdə qaldırılsın. Qanunverici orqanda respublikacı dostlarımızın da təşəbbüskar olması lazımdır”.

Q.Hüseynli “907-ci düzəliş”i ən ədalətsiz qərarlardan biri sayır və regionda yaranmış yeni realıqda isə bu aktı əhəmiyyətsiz hesab edir: “Bu qadağaya baxmayaraq, Azərbaycan yeni silahlar aldı, ordusu gücləndi və işğala son qoydu. Bu gün də yeni və müasir silahlar alırıq, insansız qoşun növü yaratmışıq, F-16

qıncılarının Bakı səmasında uçuşu siyasi cəhətdən böyük anlam daşıyır, yeni “907-ci düzəliş” artıq mənasızdır, Ermənistanın da işinə yaramır. Onsuz da bölgədə sülh proses gedir və bu cür bədnam qərarlar işləmir”.

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli də Pentaqonun nəşrinin çağırışına müsbət reaksiya gözləyir. Onun sözlərinə görə, noyabrın 8-də keçirilən hərbi paradda Azərbaycan Ordusunun qüdrəti bir daha nümayiş etdirildi və düşmənlərə gözdağı verildi: “Bu səbəbdən, “907-ci düzəliş”in nə qədər yarasız olduğu növbəti dəfə sübut olundu. Azərbaycan hərbi potensialını ilbəil artırır, hərbi sənaye-kompleksini inkişaf etdirir, İsrail, Türkiyə, Rusiya, Serbiya, Belarus və digər ölkələrdən müasir silahlar alır, ona görə də “907-ci düzəliş” işləmir, ləğvi də çox gecikib. Bu ədalətsiz qərar verildə torpaqlar işğal olunurdu. Dünyada analoqu olmayan hadisədir ki, işğala məruz qalan dövlətə hərbi yardımları qadağan edən sanksiya tətbiq olunur. Biz həm də belə ədalətsiz qərarlarla mübarizə apararaq düşməni torpağımızdan qovmağa nail olmuşuq, həqiqət yerini tapıb. Bu baxımdan, Pentaqondan olan müraciəti Konqres praqmatik və rəşional yanaşaraq geri çevirməməlidir. Xüsusən də respublikacı konqresmenlərin təşəbbüsü qaldırmasını gözləyirik”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi ötən həftə 10 noyabr razılaşmasının 5 illiyi ərəfəsində yaydığı bəyanatda vurğulayıb ki, sənəd hələ də aktuallığını qoruyur və regionda dinc həyatın bərpasına yönəlmiş tədbirlər kompleksini işə salıb. Nazirliyin açıqlamasına görə, Rusiya sülhməramlı kontingenti bölgədə sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin olunmasına əvəzsiz töhfə verib.

Bildirilib ki, bu ilkin sənəddən sonra Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya arasında daha üç protokol imzalanıb, onların əsas məqsədi kommunikasiyaların açılması, sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyası, həmçinin regionda normalaşmanın təmin edilməsidir.

Rusiya XİN qeyd edib ki, 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanmış və ondan sonrakı üç bəyanat - 11 yanvar 2021-ci, 26 noyabr 2021-ci və 31 oktyabr 2022-ci il - hələ də qüvvədədir və Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh prosesinin yol xəritəsini təşkil edir.

Halbuki bir neçə ay əvvəl erməni baş nazir Paşinyan "9 noyabr 9 noyabrda qaldı" deyərək üçtərəfli sənədin qüvvədən düşdüyünü açıqlayıb. Üstəlik, 8 avqust sənədi var. Yeni Rusiyanın "mən də varam" tərzində son bəyanatı heç nəyi dəyişmir. Sadəcə, bölgədə mövcudluğu gözə soxmağa hesablanmış bir naftalin iyi verən bəyanatdır.

Rusiyanın bu gün 5 ili tamam olan üçtərəfli (Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan) 10 noyabr sənədinin hüquqi-siyasi baxımdan qüvvədə olduğunu və regionda sülhün əsas qarantı hesab etməsinin xüsusi sirri yoxdur. Bunu həm də indi demirlər, 5 ildir hər fürsətdə 10 noyabr sənədinə istinadlar edirlər. Bu israr Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin imzası olan sənədə sayğıdan irəli gəlir. Məqsəd aydındır: Kreml bundan sonrakı sülh prosesində də Qərbin deyil, əsas skripanın özü olduğunu

bəyan edir.

Rusiya 10 noyabr razılaşmasında sülhü gətirən tərəf olduğunu qabartmaqla Ukrayna müharibəsindəki antisülh mövqeyini dəyişdirmək üçün fürsət bilir. Rusiyanın dünya-dakı aqressor, sülhə qarşı olan "imicini" 10 noyabr sənədi ilə ört-basdır etmək niyyəti görünür...

Rusiya son vaxtlar onu da bəyan edir ki, sülh müqaviləsinin imzalanması və nəqliyyat-iqtisadi kommunikasiyaların bərpası üçün hələ çox iş görməlidir. Bunun ardınca da yenə də öz vasitəçiliyini təklif edir. Rusiyanın situasinya doğru qiymətləndirə bilmədiyi göz önündədir. Çünki indi Əliyevlə Paşinyanı görüşdürmək, bir masa arxasında oturmaları üçün vasitəçiyə ehtiyacları yoxdur.

Lakin burada həllini gözləyən bir məsələ var - madam ki, Ağ Evdə sülh mətni parafalanıb, o zaman Bakı və İrəvan 10 noyabr sənədinin qüvvədən düşdüyünü rəsmi şəkildə elan etməli, de-yure bunu reallaşdırmalıdır. Çünki de-fakto üçtərəfli saziş işləmir, qüvvədən düşüb, bunu de-yure gerçəkləşdirmək lazımdır. Bunun üçün Azərbaycan və Ermənistan birgə bəyanatla çıxış edə bilərmə?

Politoloq Züriyə Qarayeve Rusiya XİN-in bəyanatını "mən də varam" kimi qiymətləndirir. Onun fikrincə, üçtərəfli bəyannamə aktuallığını itirib və rəsmi Moskva həqiqətləri təhrif edib. Politoloq hesab edir ki, Azərbaycan və Ermənistan yekun sülh müqaviləsini imzalama-

Moskvanın 10 noyabr "dərdi" - Bakı və İrəvanın qərar anı

Rusiyanın hər dəfə üçtərəfli sənədi xatırlatması onun saman çöpüyündən yapışmasına bənzəyir - reaksiya

ğı gözləyir deyə 10 noyabr sənədindən çıxmaq haqda yekdil mövqedən çıxış etmir: "Bakı və İrəvan bu məsələdə tələsmirlər. Bu qərarı indi verməklə Moskvanın yatmış hüceyrələrini oyatmaq istəmərlər. Hər şeyin öz zamanı var. Tərəflər ən əlverişli şəraitdə 10 noyabr razılaşmasının qüvvədən düşdüyünü elan edəcəklər. Rusiya da vəziyyəti dərk edir. Amma burada müəyyən gözləntilər var. Misal üçün, Azərbaycan "Trump yolu"nun açılması prosesini izləyir. Bakı bu layi-

hə reallaşmadan 10 noyabr sazişi haqda danışmaq istəmir. Çünki bölgədə situasiya hər an dəyişə bilər. Üçtərəfli anlaşmanın 9-cu bəndində Zəngəzur razılaşması var. Bir sözlə, Ermənistan hər iki sənəddə bu öhdəliyi götürüb və yerinə yetirməlidir. Hazırda Rusiyanın olduğu sənəddən imtina edir və dəhlizə nəzarəti FTX-ya vermir, ABŞ ilə bağlanan müqavilədə isə yol 99 illik müddətə icarəyə verilir. Azərbaycana lazım olan isə Naxçıvana quru keçidin maneəsiz təmin olunmasıdır.

Bax, buna görə də rəsmi Bakı prosesi diqqətdə saxlayır və 10 noyabr sənədi ilə bağlı vaxtı gələndə mövqe bildirəcək".

Z.Qarayevanın bildirdiyinə görə, Rusiya və Ermənistan sənədin heç bir müddəasını icra etməyib: "Azərbaycan özü o bəndləri yerinə yetirib. Biri qanunsuz silahlı dəstələrin çıxarılmasıdır. Dəhlizin açılması yönündə Moskva İrəvana 5 ildə bir dəfə təzyiq etməyib. Ona görə də indi Rusiyanın bu sənədin aktuallığını qoruyub sax-

ladığını bəyan etməsi absurdur. Sadəcə, Moskva Cənubi Qafqazda varlığını nümayiş etdirmək istəyir və öz rolunu piar edir. Halbuki Rusiya Ukrayna cəbhəsində qan itirir və bizim bölgədə təsiri xeyli dərəcədə azalıb. Əgər Cənubi Qafqazda qalmaq istəyi varsa, bunu iqtisadi əməkdaşlığı inkişaf etdirməklə mümkündür. Zənnimcə, rəsmi Moskvanın yaydığı həmin bəyanatın üzərinə tez-tez qayıtmağa ehtiyac yoxdur. Rusiya şəstlə danışib özünü bölgəyə sülh gətirən tərəf kimi qələmə verir".

Onun fikrincə, Moskva və Soçi danışıqlarının hər hansı nəticəsi yoxdur: "Paşinyan Praqada sənədə qol çəkərək Qarabağın Azərbaycana aid olduğunu təsdiq edib, sonra nə irəliləyiş əldə olunubsa, ikitərəfli danışıqlar modelinin nəticəsidir. Bakı və İrəvan üçüncü tərəfin iştirakı olmadan sülh mətnini razılaşdırdı, sonda Ağ Evdə paraflandı. Bu nöqtəyi-nəzərdən Rusiyanın 10 noyabr sənədini hər dəfə xatırlatması onun saman çöpündən yapışmasına bənzəyir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

"Bizə dəyməyən qurd..." - Orban və Fiko yırtıcının öz şikarını parçalamasını izləyirlər

ABŞ-də ayrı-ayrı siyasi xadimlərin, Avropada isə bəzi dövlətlərin rəhbərlərinin Ukrayna məsələsində tutduğu mövqenin məntiqini anlamaq çətindir. Söhbət sağlam məntiqdən gedir.

Əslində isə o şəxslərin də özlərinə görə məntiqləri var, amma həm zərərli, həm də qeyri-obyektivdir. Onlar istəyirlər ki, Ukrayna Rusiyaya uduzsun və Avropaya, dünyaya meydan oxuyan Rusiya daha da güclənsin.

Bu, təxminən 1939-cu ildə Hitler Almaniyasının kiçik Avropa dövlətlərini ard-arda zəbt və qəsb etməsinə göz yummaq və haqq qazandıрмаğa bərabər hərəkətdir.

Tarixçilərin rəyinə görə, o zaman ABŞ və İngiltərə Hitlerə qarşı cəbhə almasaydı, çox çəkmədən bütün Avropa, sonra Avrasiya, ardınca isə bütün dünya Almanyanın müstəmləkəsi olacaqdı.

Bunu bilə-bilə Macarıstan və Slovakiyanın baş nazirləri Viktor Orban və Robert Fiko israrlı şəkildə anti-Ukrayna mövqeyində durur, hər fürsətdə ona qarşı çıxır, Rusiyanın hərbi aqressiyasına bəzən birbaşa,

bəzən də dolayısı ilə haqq qazandırılar.

Bu günlərdə Robert Fiko dondurulmuş Rusiya aktivlərindən Ukraynaya 140 milyard avro ayrılmasına qarşı çıxaraq deyib ki, əgər Avropa İttifaqı belə bir addımı təsdiqləsə, bu, Ukraynadakı münafişəni ən azı iki il uzadacaq. (Orban da dəfələrlə eyni mövqedə olduğunu bəyan edib).

Bu, o deməkdir ki, Fiko Rusiya-Ukrayna müharibəsinin başa çatmasının yolunu Ukray-

nanın maddi vəsaitsiz, silah-sursatsız qalaraq Moskva-ya təslim olmasında görür.

Əgər müharibəni yekunlaşdırmaq üçün belə olması lazımdırsa, onda ilk gündən Avropa ölkələri də o tərəfdən Ukraynaya hücum edərək müharibəni elə 2022-ci ilin fevralında bitirə bilərdilər.

Yeni bu, "güclü biri ilə dalaşan və yere yıxılan birinə hərəməz bir təpik vuraq, dava-dalaş tez bitsin" düşüncəsidir, cəngəllik qanunlarına rəvac verməkdir.

Güclü, aqressiv, haqsız olan birinin qabağından qaçmaq, əksinə, zəifi əzmək işində ona kömək etmək, zəfin yırtıcı tərəfindən parçalanmasını izləmək dünyada yeni bir zorakılıq dalğası qabardır.

Macarıstan və Slovakiya liderlərinin məlum mövqeyi həm də ona görə haqsız-ədalətsizdir ki, sabah özləri də eyni aqressiya ilə üzleşə bilərlər. Bəs o zaman onlar öz xalqları ilə birlikdə əllərini qaldırıb təslim

olacaqlar, yoxsa Avropanın qüdrətli dövlətlərindən yardım istəyəcəklər?

Əlbəttə, onlar ikinci variantı seçər, bütün Avropanı xarici intervensiyaya qarşı çıxmağa çağırırlar. Əgər liderlər belə çağırış etməsələr, xalqı təslimçiliyə çağırırsalar, qısa müddət ərzində devrilərlər. Heç bir halda xalq ikinci dəfə "rus əsarəti" yaşamaq istəməz.

Ən qəribə olan da budur ki, həm Macarıstan, həm də bir zamanlar Çexiya ilə ittifaqda (Çexoslovakiya) olan Slovakiya paytaxtlarında cövlan edən rus tanklarının tırtılını görüb, "tırtır"ını eşidib, macar və slovak xalqları özlərini sovet əsgərinin silahının nişangahında hiss edib.

Bu, 1956-cı ildə Macarıstanda, ondan 12 il sonra isə Çexoslovakiyada (Praqa və Bratislavada) olub. Xalq və yerli rəhbərliklər Moskvaya etirazlarını bildirərkən, Kreml yerli liderləri qandallayıb, onların postunda kommunistlərdən ibarət oyuncaq hökumətlər bərqərar edib.

Bütün bunlar o qədər də uzaq olmayan keçmişdə olub və o qanlı hadisələrin minlərlə şahidi hələ də sağ-salamatdır.

Viktor Orban özü 35 il qabaq ruslar tərəfindən edam edilmiş lider İmre Nadin yeni-dən dəfn olunması mərasimində alovlu çıxış edərək "macar xalqına təcavüz etmiş xarici

aqressor"u pisləyib. İndi bu adam başqa bir xalqa təcavüz edən xarici aqressorun yanında, təcavüzə məruz qalmanın qarşısındadır.

Adları çəkilən avropalı liderlərdən fərqli olaraq Avropanın əksər ölkələrinin rəhbərləri "rus təhlükəsi"nin nə dərəcədə real olduğunu yaxşı anlaşırlar. Bunlar əsasən Finlandiya, Polşa, Çexiya, Baltikyanı ölkələrdir. Onların hamısı "rus dəyə-nəyi"nin ağrı-acısını bel-buxunlarında hiss ediblər və onu unutmurlar.

ABŞ və Avropanın Ukrayna müharibəsi məsələsində prinsipial mövqedə olmasının, Kremlin aqressiyasına qarşı çıxmasının bizə də çox dəxli var.

Dövlət müstəqilliyindən, milli bayraqdan, ölkəmizin ərazi bütövlüyündən danışan şəxslər unutmazınlar: bunlara əsas təhlükə şimaldandır. Həmin şimal ölkəsi, yəni Rusiya Federasiyası Ukraynanın məsələsini 2022-ci ildə həll edə bilsəydi, sonrakı illərdə Rusiyanın "ikibaşlı qartalı" başının birini əvvəlcə Qafqaza, sonra isə Orta Asiyaya döndərəcəkdir.

Bu, 2+2-nin cavabının 4 olması qədər bəsit məsələdir. Bu sadə məsələni Orban və Fiko da anlayır, amma sırf öz korporativ maraqları üzündən "bizə dəyməyən qurd 100 il yaşasın" siyasəti yeridirlər.

□ **Xalid KAZIMLI**

Azərbaycan Çinlə iqtisadi münasibətlərin dərinləşdirilməsi istiqamətində fəaliyyətlərini aktivləşdirir. Son aylarda ölkələrin rəsmi şəxslərinin qarşılıqlı səfərləri, biznes, dövlət və qeyri-dövlət maliyyə və iqtisadi qurumlarının birgə tədbirləri bir-birini əvəz edir.

Hazırda Çində Səkkizinci Çin Beynəlxalq İdxal Sərgisində (CIIE) iştirak edən baş nazirin müavini Şahin Mustafayevin yerli mətbuata dediyinə görə, Çin Azərbaycanın dördüncü böyük ticarət tərəfdaşı, ən böyük idxal mənbəyi ölkəsidir: "Bu ilin yanvar-sentyabr aylarında iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi 3,4 milyard ABŞ dollarına çatıb və ötən illə müqayisədə 28 faiz artıb, bu isə tərəflərin iqtisadi-ticarət əməkdaşlığının davamlı dərinləşdiyini və böyük potensiala malik olduğunu tam təsdiqləyir".

Baş nazirin müavini qeyd edib ki, sərgi platformaları vasitəsilə bizim şirkətlər Çin istehlakçılarının seçimini və bazar tendensiyalarını dərinlən öyrənə bilər, bu da Çin bazarına daha dəqiq uyğunlaşmağa şərait yaradır: "Eyni zamanda Çin qanunvericiliyi, gömrük siyasəti və logistika sistemi ilə tanış olmaq üçün imkan yaradır və gələcək praktiki əməkdaşlıq üçün möhkəm əsas qoyur".

O qeyd edib ki, Azərbaycan-Çin münasibətləri tarixin ən yaxşı dövrünü yaşayır: "CIIE ölkələrin birgə inkişafı və iqtisadi sabitliyinə mühüm töhfə verir. Sərgi global iqtisadi bərpaya təkan verməklə yanaşı, açıq, inklüziv və fayda gətirən beynəlxalq ticarət sisteminin qurulmasına güclü dəstək göstərir. CIIE artıq açıq əməkdaşlığa sadıqlıq, qarşılıqlı fayda və qalib-qalib prinsipinin təşviqinin mühüm platforması və aydın simvoluna çevrilib".

Ş.Mustafayevin sözlərinə görə, CIIE-də iştirak Azərbaycan şirkətlərinin Çin bazarında satış kanallarını genişləndirməsi və məhsulların beynəlxalq tanınmasını artırması baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. "Bu platforma vasitəsilə bizim şirkətlər Çin istehlakçılarının seçimini və bazar tendensiyalarını dərinlən öyrənə bilər, bu da Çin bazarına daha dəqiq uyğunlaşmağa şərait yaradır; eyni zamanda Çin qanunvericiliyi, gömrük siyasəti və logistika sistemi ilə tanış olmaq üçün imkan yaradır və gələcək praktiki əməkdaşlıq üçün möhkəm əsas qoyur".

Baş nazirin müavini deyib ki, hazırda 370-dən çox Çin şirkəti Azərbaycanda fəaliyyət göstərir, Çinin Azərbaycana yatır-

Rusiyanın Azərbaycan "yuxusu" Çin olur - şok rəqəmlər

dığı investisiyaların ümumi həcmi 950 milyon ABŞ dollarını ötüb: "Azərbaycan-Çin əməkdaşlıq sahələri davamlı genişlənir və ticarət, nəqliyyat, enerji, kənd təsərrüfatı kimi ənənəvi istiqamətlərlə yanaşı, tərəflər rəqəmsal iqtisadiyyat, yaşıl enerji və süni intellekt kimi qabaqcıl sahələrdə əməkdaşlığı fəal şəkildə irəlilədir. Hazırda rəqəmsal iqtisadiyyat sahəsində investisiya, ağıllı logistika, "əşyaların interneti", sənaye rəqəmsallaşması, texnoloji innovasiya və kadr mübadiləsi üzrə bir sıra Anlaşma Memorandumları imzalanıb".

Ş.Mustafayev vurğulayıb ki, Azərbaycan rəqəmsal transformasiyanı dövlət idarəçiliyi, biznesin inkişafı və ictimai xidmətlərin modernləşdirilməsinin mühüm istiqaməti kimi müəyyənləşdirib: "Çinin rəqəmsal iqtisadiyyat, ağıllı şəhər quruculuğu və yaşıl-aşağı karbonlu inkişaf sahəsində qabaqcıl təcrübəsini öyrənmək və iki ölkə arasında strateji əməkdaşlığı daha da dərinləşdirmək niyyətindəyik."

Ş.Mustafayev Çində olduğu günlərdə Çinin alternativ enerji sahəsində ən böyük şirkətlərdən biri olan "China Datang Corporation Ltd."nin böyük nümayəndə heyəti Azərbaycana

gəlib. Şirkətin Direktorlar Şurasının sədri Lü Cünün başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini Prezident İlham Əliyev, iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov qəbul edib. Nazirin verdiyi məlumata görə, əsas müzakirə mövzusu Çin şirkəti ilə birlikdə yaşıl enerji parkının yaradılması olub.

Eyni vaxtda "China Export & Credit Insurance Corporation" (Sinosteel) və "Sinosteel Equipment & Engineering Co., Ltd" (Sinosteel) şirkətinin nümayəndələri Azərbaycandadır. Onlar "AzerGold" QSC-nin İdarə Heyətinin sədri Zakir İbrahimov, "Daşkəsən Dəmir Filiz" (DDF) MMC-nin Baş direktoru Ceyhun Əliyev və "Azerbaijan Metal Company" MMC-nin rəhbər heyəti ilə görüşüblər.

Qeyd edək ki, "Sinosteel" Çin Xalq Respublikasının ixrac-sığorta agentliyi, "Sinosteel" isə mədənçilik, emal və metallurgiya texnologiyaları sahəsində ixtisaslaşmış Çin dövlətinə məxsus aparıcı "Sinosteel Group Corporation Limited" sənaye korporasiyasının əsas törəmə şirkətlərindən biridir. Görüş zamanı Şəmkir rayonu ərazisində tikiləcək isti briketlənmiş dəmir (İBD) zavodunun inşasının icrası üçün texniki-iqtisadi əsaslandırma (TİƏ) sənədi

hazırlanması istiqamətində ilk müzakirələr aparılıb. Müzakirələr zamanı layihənin texniki detalları ilə yanaşı, maliyyələşmə mexanizmlərinin müəyyənləşdirilməsi və bu məqsədlə əsas kredit vəsaitlərinin Çin bazarından cəlb edilməsi məsələlərinə də toxunulub. "Sinosteel" şirkətinin nümayəndələri təklif olunan maliyyə mexanizmini dəstəklədiklərini vurğulayıblar. Görüşdə tərəflər layihənin icrasına dair gələcək əməkdaşlıq istiqamətləri ətrafında da geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Xatırladaq ki, DDF MMC və Qazaxıstanın "Fonte GreenMet Investments Fund OEIC Limited" şirkəti tərəfindən təsis edilmiş "Azerbaijan Metal Company" MMC illik 2 milyon ton istehsal gücünə malik İBD zavodunun maliyyələşdirilməsi, layihələndirilməsi, qurulması və gələcək istismarına məsul olan birgə müəssisədir. Şəmkir rayonu ərazisində tikilməsi planlaşdırılan zavodun 2029-cu ilin ortalarında istismara verilməsi planlaşdırılır.

Bundan əlavə, sentyabrda Azərbaycan və Çin Mərkəzi bankları arasında Əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu imzalanıb. Azərbaycan Mərkəzi Bankının yaydığı

məlumatla görə, memorandum iki qurum arasında əməkdaşlığın hüquqi bazasının formalaşdırılması, əlaqələrin gücləndirilməsi, həmçinin qabaqcıl təcrübə istiqamətində məlumat mübadiləsinin aparılmasına töhfə verəcək. Bununla yanaşı, qurumlar monetar siyasət, maliyyə sektoru, ödəniş sistemləri, maliyyə texnologiyaları üzrə məsələləri müzakirə etmək üçün görüş, seminar və işgüzar səfərlərin keçirilməsi sahəsində qarşılıqlı fəaliyyət göstərəcəklər.

Prezident İlham Əliyevin 2025-ci ilin aprel ayında Çinə dövlət səfəri çərçivəsində ARDNF ilə Çin İnvestisiya Korporasiyası arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb.

Onu da bildirək ki, Dövlət Neft Fondunun da daxil olduğu Azərbaycan sərmayələrinin Çinə yatırılan ümumi həcmi təqribən 2.1 milyard ABŞ dollarına yüksəlib.

Maraqlı analogiya ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın ənənəvi olaraq ən böyük ticarət tərəfdaşlarından olan Rusiya ilə ticarət dövriyyəsi 2025-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında 3,659 milyard ABŞ dolları təşkil edib. Dövlət Gömrük Komitəsinin məlumatına əsasən, bu göstərici ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisə-

də 161 milyon ABŞ dolları və ya 4,6 faiz artım deməkdir. Hesabat dövründə Rusiya ilə aparılan ticarət Azərbaycanın ümumi xarici ticarət dövriyyəsinin 10,34 faiz payına malik olub və ölkələr arasında həcminə görə üçüncü sırada yer alıb. Yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycandan Rusiyaya ixrac 883,6 milyon ABŞ dolları, Rusiyadan Azərbaycana idxal isə 2,775 milyard ABŞ dolları təşkil edib. Bu göstəricilər illik müqayisədə müvafiq olaraq 2,8 faiz və 5,1 faiz artım göstərir.

2023-cü ildən etibarən Çin Azərbaycanın idxalında Rusiyanı qabaqlayıb. Bir çox məhsul qrupları üzrə idxalda ağırlıq Çinə salınıb. Eyni zamanda Azərbaycanın hərbi məhsullar idxalında da Çinə istiqamətləndiyi aydın görünür. Belə ki, Azərbaycan Çin və Pakistanın birgə istehsalı olan "JF-17" "Thunder" yüngül çoxməqsədli qırıcı təyyarələrin alışı sürətlə artırır. Ərəb mətbuatının yazdığına görə, Bakı belə təyyarə-

lərin sayını 16-dan 40-a çatdırır. Bunun üçün Pakistanla 3,4 milyard dollarlıq müqavilə imzaladığı qeyd olunur. Aydın məsələdir ki, Çin texnologiyası əsasında istehsal olunan bu təyyarələri Pakistan Pekinin razılığı olmadan Azərbaycana sata bilməzdi.

Ümumiyyətlə, Çin yalnız Azərbaycan deyil, Cənubi Qafqazın digər dövlətləri olan Gürcüstan və Ermənistanla, həmçinin Mərkəzi və Orta Asiya ölkələri ilə də iqtisadi-siyasi əməkdaşlığı sürətlə dərinləşdirir. Rusiyanın özünün nüfuz dairəsi hesab etdiyi bölgələrə Pekinin belə yerləşməsinə Moskvanın açıq etiraz etmək imkanları, demək olar ki, yoxdur. Çünki Qərb tərəfindən kəskin sanksiyalara məruz qoyulan Rusiya neft-qaz ixracında, Ukraynadakı işğalçı müharibəni davam etdirmək üçün zəruri texnologiyaların idxalında Çindən yüksək asılılıqdadır. Bu asılılıq Moskvanın əl-qolunu tamamilə bağlamış vəziyyətdədir.

Azərbaycan yaranmış vəziyyətdən alternativ enerji, maliyyə və yüksək texnologiyalar sahəsində Çin təcrübəsindən bəhrələnmək, öz iqtisadiyyatını diversifikasiya etmək baxımından istifadə etmək imkanı əldə edib.

□ **Dünya SAKİT, "Yeni Məsəvi"**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

Son illər Azərbaycanda plastik cərrahiyyə əməliyyatlarına üz tutan gənclərin sayı artıb. Kimi yaxşı nəfəs ala bilmədiyini, kimi burnunun görüntüsündən narazı qaldığını əsas götürüb, bıçaq altına yatır. İllər öncə Amerika, Avropada, İranda dəb halını alan plastik əməliyyatlar artıq Azərbaycanda da sürətlə artmağa, adıləsməyə başlayıb. Maraqlıdır ki, zamanında 40-dan artıq yaşı olan qadınlar bu əməliyyatlara daha çox meyl etsələr də, indi bu dəb gəncləri də öz əhatəsinə alıb.

Amma estetik cərrahiyyə sürətli inkişafına baxmayaraq, özündə təhlükəni də ehtiva edir. Çünki mütəxəssislər dəfələrlə bildirirlər ki, istənilən cərrahiyyə əməliyyatının ölüm riski var. Belə ki, əgər xəstədə hər hansı sisteməlik bir problem yoxdursa, ölüm riski 10 min nəfərdən birində və ya iki-sində özünü göstərə bilər. Xəstənin qan, ürək, diabet, revmatizm, damar kimi xəstəlikləri və ya uşaqlıqdan gələn bir anormallığı varsa, bu da təhlükə yarada bilər.

Təəssüf ki, ölkəmizdə gözəllik qurbanı olanlar daha çox 18-22 yaşlı gənclərdir. Nəticədə bəzən gənclər nəinki mövcud olan gözəlliklərini, hətta həyatlarını itirirlər. Son illərdə ölkəmizdə gənc qızlar deyil, gənc oğlanların da plastik əməliyyatlara müraciəti artıb. Həkimlər qeyd edir ki, qızlar qədər gənc oğlanlar da daha çox burun əməliyyatları üçün müraciət edir. Sonrakı sırada isə göz qapaqlarının və qırışların dərtilməsi, dərialtı piylərin götürülməsidir. Amma ümumilikdə gənc oğlanlar plastik əməliyyat etməkdən daha çox çəkinir, nəinki gənc qızlar.

Aparığımız araşdırmalar zamanı məlum olub ki, kişilər otoplastika - şəlpə qulaqlardan xilas olma əməliyyatını da çox edir. Həkimlər bildirir ki, oğlan

uşaqlarının qulaqları çox zaman enli olur. Bəzən kişilər travmadan qulaq qığırdağını qırır. Qızların gülüşünə hədəf gəlməmək üçün kişilər birinci bu əməliyyata üz tutur. Otoplastikanı 7 yaşından etmək olar. Amma burun əməliyyatı üçün 20 yaşa kimi gözləmək lazımdır.

Gənc oğlanların etdiyi estetik əməliyyatlar arasında faloplastika əməliyyatı da üstünlük təşkil edir. Bu əməliyyat cinsi orqanda düzəliş sayılır. Yəni cinsi orqanı böyütmək. Cinsi orqanı həcməndirmək üçün biomaterialdən - allopant, alloderm istifadə olunur. Onlar 2 il ərzində sovrulub itir, heç yerdə toplanıb qalmır. Kişilərdə estetik əməliyyatlar arasında liposaksiya əməliyyatına üz tutulur. Belə ki, qarın, bel, çiyin kimi əzələli görünüş əldə etmək istəyənlər estetik əməliyyat edir.

Burun əməliyyatı 18 yaşdan sonra aparılmalıdır

Mütəxəssislər burun əməliyyatının 18 yaşdan sonra aparılmasını məsləhət görürlər. Həkimlər xüsusən də yetkinlik yaşına çatmayanların burun estetik əməliyyatına müraciət etməsinin təhlükəli olduğunu bildirirlər. Erkən yaşdan burunun estetik əməliyyatının ciddi fəsad vermə təhlükəsi daha

Uşaq və gənclər

YENİ ÜSAVAT
N 205 (8815) 13 noyabr 2025

Gəncləri plastik cərrahin qapısına nə aparır?

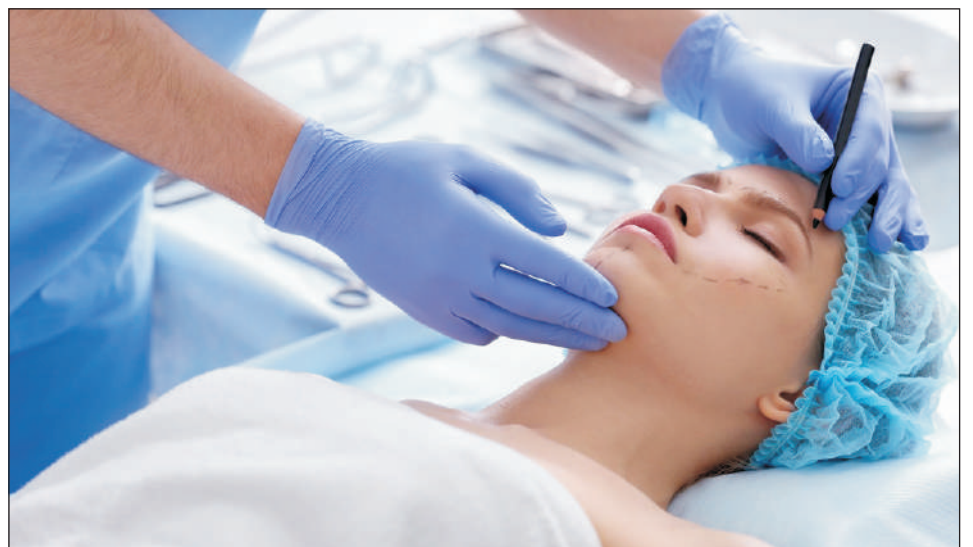
Özlərini hansısa ulduza oxşatmaq, ya da dəbə uymaq...

çoxdur. Buna səbəb isə yeni-yetməlik dövründə digər orqanlar kimi burunun da formalaşmasının tam başa çatmasıdır. Yalnız 18-19 yaşdan sonra bu proses yekunlaşır. 18 yaşdan əvvəl burun əməliyyatı edilərsə, gələcəkdə mütləq tənəffüsdə problemlər ortaya çıxarır.

“Rinoplastik” burun əməliyyatları isə artıq adıləsməyə başlayıb. Bu əməliyyat zamanı burun kiçildilib, böyüdüldü, yenidən formalaşdırılır, kiçik donqar götürülür, burun ucu incəldilir və s. Burun plastikasının Hindistan növü artıq 5 min ildir ki, mövcuddur. Digər sırada isə silikondan istifadə ilə süd vəzilərinin böyüdülməsi, ayaqların kökəldilməsi, sağrı nahiyyəsinin böyüdülməsidir. Bu əməliyyat plastik əməliyyatlar içərisində ən bahalı olanıdır.

Məlum olub ki, dünyada ən çox müraciət edilən plastik əməliyyat “ritidektomiya”, sifət və boyun dərisinin dartılması əməliyyatıdır. Bu əməliyyat növü ötən əsrin əvvəllərində Avropada yaranıb, lakin uzun müddət gizlin saxlanılıb.

“Liposaksiya”, bel, yan, qarın, əl, boyun və digər hissələrdəki artıq piylər üçün nəzərdə tutulan əməliyyat növü də dünyada geniş yayılmağa başlayıb. Bu əməliyyat isə ilk dəfə 20 il əvvəl Fransada yaranıb. “Rinoplastik” burun əməliyyatları isə artıq adıləsməyə başlayıb. Bu əməliyyat zamanı burun kiçildilib, böyüdüldü, yenidən formalaşdırılır, kiçik donqar götürülür, burun ucu incəldilir və s. Burun plastikasının Hindistan

növü artıq 5 min ildir ki, mövcuddur.

Araşdırmalara görə, ölkəmizdə ən çox müraciət edilən plastik əməliyyat isə “rinoplastik” əməliyyatıdır. Sonrakı sırada üz cizgilərinin dəyişdirilməsi, o cümlədən qırışların açılması, üzün və göz qapaqlarının dərtilməsidir.

Arlqlamaq üçün əziyyət çəkmək istəməyənlər estetik cərrahin qapısında

Silikondan istifadə ilə süd vəzilərinin böyüdülməsi, ayaqların kökəldilməsi, sağrı nahiyyəsinin böyüdülməsi əməliyyatlarına da xüsusi maraq var. Bu əməliyyat plastik əməliyyatlar içərisində ən bahalı olanıdır. Son vaxtlarda isə dərialtı piylərin xaric edilməsi əməliyyatları dəb halını almağa başlayıb. Botoks əməliyyatına gəldikdə isə, təəssüflə qeyd et-

mək lazımdır ki, bu əməliyyat dünyada 45-50 yaşlı insanlar arasında aparılırsa da, ölkəmizdə daha çox gənclər bu əməliyyata müraciət edir. Ən təhlükəsi isə bu əməliyyatın daha çox gözəllik salonlarında, qeyri-peşəkarlar tərəfindən aparılmasıdır. Bunun üçün də tez-tez botoks əməliyyatından həyatı təhlükəyə düşən insanlar haqqında məlumatlara rast gəlinir.

Ekspertlər bildirir ki, müəyyən yaşa çatmış ixtiyari şəxs özünə kompleks hesab etdiyi nələrdənsə qurtulmaq üçün estetik əməliyyat edə bilər. Amma pis olan odur ki, bəzi həkimlər onlara müraciət edən istənilən adamı əməliyyata götürür və təcili qərarlar qəbul edirlər. Bu isə öz növbəsində xoşagəlməz nəticələrə yekunlaşır.

Estetik əməliyyatın müəyyən bir yaşı olmalıdır. 18-20

yaşda estetik əməliyyat edərmək doğru deyil. Amma 40-50 yaşda bunu edənləri qınamaq da düzgün olmaz. Təəssüf ki, indiki gənclik çox zaman özlərindəki hansısa qüsuru aradan qaldırmaq üçün yox, kiməsə oxşamaq üçün cərrah bıçağı altına yatlrlar. Məqsəd isə özlərinin müəyyən bədən nahiyyələrini hansısa bir məşhura bənzətməkdir.

Beynəlxalq Estetik Plastik Cərrahiyyə Cəmiyyətinin son hesabatları plastik cərrahiyyənin dünyada artmaqda davam etdiyini göstərir. Araşdırmalara görə, dünyada 18 yaşdan kiçik insanlar ən çox burun və sinə əməliyyatına müraciət edirlər. Son məlumatlara görə, dünyada ən çox plastik əməliyyat edərmə ölkələr ABŞ, Braziliya, Meksika, Almaniya, Rusiya, Hindistan, İtaliya və Türkiyədir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

Uşaq üçün peşəkar loqopedi necə seçməli?

“Loqopedin peşəkarlığı onun təhsili, nitqi, diaqnostika müdaxilə bacarıqları və müraciət olunan şəxsin idarə etmə bacarıqları ilə müəyyən edilə bilər”.

Musavat.com xəbər verir ki, bu fikirləri Səhiyyə Nazirliyinin rəsmi Instagram hesabında keçirilən canlı yayım zamanı Səhiyyə Nazirliyi Psixi Sağlamlıq Mərkəzinin loqopedi Aygün Ələkbərova səsləndirib.

Onun sözlərinə görə, loqopediyaya aid müvafiq ali təhsil, müntəzəm peşəkar inkişaf və sertifikatlar onların peşəkar əsaslarını təsdiqləyir: “Loqopedin nitqi müraciət olunan şəxslər üçün nümunəvi olmalıdır. Müasir valideynlər informasiya çoxluğuna, sosial şəbəkələrə açıqdırlar. Loqopedə müraciət zamanı verdikləri sualların cavabını, övladlarına ilk müayinə zamanı peşəkarlığı nəzərə almalıdırlar. Loqopedlər

korreksiya işləri zamanı fərdi yanaşma prinsipi üzərindən çalışmalıdırlar. Mütəxəssis şablonlardan istifadə etməməli, istifadə etdiyi metodları konkret loqopada (nitq əlliliyi olan şəxs) uyğunlaşdıraraq korreksiya işlərini aparmalıdır”.

A.Ələkbərova qeyd edib ki, nitq əlliliyi olan uşaqlar kompleksli iş nitq qüsurların müəkkəbliyindən asılıdır: “Əgər loqopadda müəkkəb

nitq qüsurları müşahidə olunarsa, (rinolaliya, dizartriya, alaliya, afaziya, kəkələmə və s) ilk öncə idman məşğələləri, sonra isə ehtiyac olunan psixopedaqoji iş, sensor terapiya, psixoloji seansları aparıla bilər. Unutmamalıyıq ki, müraciət olun şəxsin potensial imkanları, yaşı, mövcud ilkin xəstəliyi nəzərə alınmalı və ona uyğun inkişaf etdirici fərdi və ya qrup seansları aparılmalıdır”.

ki, bu fikirləri Səhiyyə Nazirliyinin rəsmi “Instagram” hesabında keçirilən canlı yayım zamanı

“Nitqin yaşa uyğun inkişaf etmədiyinin əlamətlərini görsəniz, möcüzə gözləməyin

dərhal mütəxəssislərlə müraciət edin”.
Musavat.com xəbər verir

Uşaqda nitq qüsurluğu varsa, valideyn nə etməlidir?

Səhiyyə Nazirliyi Psixi Sağlamlıq Mərkəzinin loqopedi Aygün Ələkbərova səsləndirib.

Onun sözlərinə görə, bir çox valideynlər bəzən kənar təzyiqlərə məruz qalırlar: “Mənim nəvəm, qardaşım oğlum və s. 5 yaşında tam cümlələrlə danışmağa başladı”, deyən qohumlara, qonşulara və dostlara qulaq asmayın. Mütəxəssislərin vaxtında müdaxiləsi olmasa, nitq qüsurları aradan qaldırılmasa və ya geciksə, problemlər məktəb illərində, ən ağır hallarda isə həyat boyu davam edə bilər”.

A.Ələkbərova bildirib ki, nitq təfəkkürün və sosial bacarıqların inkişafı üçün önəmli rol oynayır: “Uşaq nə qədər böyük və həmyaşıdları ilə tam ünsiyyət qurmasa, onun nitq əlliliyinin inkişafdan qalması qabarıq müşahidə olunacaq. Zaman keçdikcə nitqdə rast gəlinən problemləri təkə şifahi nitqdə yox, həmçi-

nin yazılı nitqdə, yeni öyrənmə, oxuma, yazma və yeni informasiyaların analiz və differensiasiyası kimi bacarıqlarda çətinliklərə səbəb olması müşahidə olunacaq. Valideynlər ən çox erkən dövrdə körpənin inkişafına diqqət yetirməlidirlər. 0-1 yaş dövründə körpə az səsələr çıxarsa, səs-küyünü hiss etməzsə, qığıldama təqlidi olmasa, monoton və nadir səsələr çıxarsa, 1-3 yaş arası

ətrafdakı səsələrə və ya nitqə reaksiya verməzsə, müraciət olunan nitqi anlamazsa, söz ehtiyatını artırmazsa, mövcud söz ehtiyatını məqsədli şəkildə istifadə etmərsə, sadəcə mürəkkəbə doğru cümlələr qurmasa, hər yaşa uyğun səsleri düzgün tələffüz etməzsə, mütəxəssislərə müraciət məsləhət görülür. Erkən müdaxilə korreksiya işinin effektivliyini dəstəkləyir”.

Erməni KİV-ləri siyasi texnoloq Vigen Akopyanın fikirlərini tirajlayaraq yazır ki, baş nazirin ruhani rütbəsinə məhrum edilən və ya edilməsi gözlənilən keşişlərin keçirdiyi mərasimlərdə iştirak etməsi onun “real Ermənistanın kilsəsi” adlandırıldığı yeni dini məkan yaratmaq təşəbbüsünə bənzəyir.

Akopyanın sözlərinə görə, Paşinyan elə bir model qurmağa çalışır ki, orada öz təsəvvürünə uyğun şəxslər “ruhani” statusunda fəaliyyət göstərə bilsin. Ekspert hesab edir ki, baş nazir müəyyən mərhələdə bu bölgünün artıq qeyri-adi görünməyəcəyinə, cəmiyyətdə soyuq qəbul edilməyəcəyinə ümid edir.

Baş nazir “Real Ermənistan” naminə kilsəni parçalaya, yaxud yenisini yarada biləcəkmə? Paşinyanın əsas hədəfi nədir?

Siyasi şərhçi Azər Hüseynov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikrini bölüşüb: “Bilindi ki, Ermənistan Apostol Kilsəsi tarixən yalnız dini bir institut kimi deyil, həm də erməni millətçiliyinin və siyasi kimliyinin formalaşdırılmasında mühüm ideoloji mərkəz kimi çıxış edib. Orta əsrlərdən bəri ermənilər arasında kilsə, sadəcə, ibadət və inanc yeri yox, milli birliyin və identikliyin qorunmasının əsas dayacağı kimi qəbul edilib. XX əsrin sonlarına qədər formalaşmış bu düşüncə tərzini xüsusilə Qarabağ məsələsində özünü açıq şəkildə göstərdi. 1980-ci illərin sonlarında separatçı hərəkatların ideoloji əsaslandırılması zamanı erməni kilsəsinin bəzi nümayəndələri açıq şəkildə “Qarabağ müqəddəs torpaqdır”, “xristian irsi qorunmalıdır” kimi çağırışlarla çıxış edirdilər. Bu, kilsənin dini simasını bir daha siyasi ideologiyaya alətə çevirirdi.

vidi. Kilsənin təsiri altında formalaşmış bu ideoloji sistem Ermənistanın dövlət quruluşuna da sirayət etmişdi”.

Siyasi şərhçi əlavə edib ki, 1990-cı illərin əvvəllərində müstəqil Ermənistan dövləti qurulduqdan sonra belə, dövlətlə kilsə arasında simvolik bir ittifaq formalaşdı: “Rəsmi səviyyədə “dövlət və kilsə ayrılır” prinsipi elan olunsa da, praktikada erməni kilsəsi dövlət ideologiyasının mühüm tərkib hissəsinə çevrildi. Xüsusilə Qarabağ məsələsində kilsənin rolu danılmaz id. Belə bir mühitədə kilsə faktiki olaraq müstəqil dini mərkəz yox, “milli-ideoloji aparat” kimi fəaliyyət göstərirdi. Bu, həm dövlət siyasətinə təsir imkanlarını artırır, həm də xalqın dini şəurunda dərin millətçi təməllər yaradırdı. İkinci Qarabağ müharibəsi (2020) Ermənistan üçün yalnız hərbi deyil, həm də mədəni-ideoloji sarsıntı oldu. Çünki on illərlə “məğlubedilməz erməni ordusu”, “müqəddəs torpaqları qoruyan millət” kimi təqdim olunan miflər bir neçə həftə içində dağıldı. Bu məğlubiyyətin fonunda Ermənistan cəmiyyətində “kim günahkardır” sualı ortaya çıxdı və bu sualın ünvanlarından biri də erməni kilsəsi idi. Kilsənin siyasi ritorikası ilə reallıq arasında yaranan uçurum Ermənistanı dərin etimad böhranına səbəb oldu. Xüsusilə gənc nəsillə artıq kilsəni dini mərkəz kimi deyil, “köhnə sistemin simvolu” kimi görməyə başladı”.

Paşinyan keşişlərin əl-ayağını yığır - “Real Ermənistan”ın “real kilsəsi” olacaq

Azər Hüseynov: “Paşinyan başa düşür ki, Ermənistanın gələcəyi üçün millətçi-şovnist ritorikaya əsaslanan kilsə artıq faydalı deyil və...”

Azər Hüseynov qeyd edir ki, Paşinyan hökuməti bu situasiyanı diqqətlə müşahidə edir və başa düşür ki, erməni kilsəsi hələ də cəmiyyət üzərində müəyyən təsirə malik olsa da, artıq onun sözü ilə kor-koranə inanan geniş kütlə yoxdur: “44 günlük müharibədən sonra kilsə Paşinyan üçün siyasi rəqibə çevrildi. Ruhanilər açıq şəkildə hökumətin siyasətini tənqid edir, “milli dəyərlərin xəyanətə uğradıldığını”

bildirirdilər. Bu qarşıdurma həm ideoloji, həm də struktur səviyyədə yeni bir gərginlik yaradı. Ermənistan cəmiyyəti artıq iki cəbhəyə bölünürdü: biri köhnə “kilsə-ordu-millət” üçlüyünə sadıq qalan konservativ qüvvələr, digəri isə Paşinyanın təmsil etdiyi “dövlət-qanun-modernləşmə” düşüncəsini dəstəkləyən islahatçı təbəqə idi. Nikol Paşinyan son illərdə Ermənistanın daxili ideoloji strukturunu yenidən qurmaq cəhdindədir. O an-

layır ki, kilsə dövlətin siyasətinə təbə olmayan, əksinə, ona qarşı çıxan bir ideoloji mərkəz olaraq qaldıqca, Ermənistan daxilində milli birliyin bərpası mümkün olacaq. Bu səbəbdən Paşinyan “real Ermənistanın kilsəsi” ideyasını irəli sürməklə, mövcud dini sistemdə dəyişikliklər etməyə çalışır. Paşinyanın planı dini azadlığa deyil, daha çox “ideoloji nəzarətin yenilənməsi”ne yönəlib. O, yeni bir model qurmaq istəyir ki, burada ru-

hanilik dövlət siyasətinə uyğun hərəkət etsin, dini liderlər millətçiliyi deyil, dövlətin gələcəyini təbliğ etsinlər. Bu, onun üçün həm daxili sabitlik, həm də uzunmüddətli siyasi legitimlik məsələsidir. Paşinyan başa düşür ki, Ermənistanın gələcəyi üçün millətçi-şovnist ritorikaya əsaslanan kilsə artıq faydalı deyil. Bu tip ideologiya Ermənistanı təcridə aparır, qonşularla münasibətləri pozur və regionda barışa imkan vermir. Buna görə də o, kilsənin islahatını qaçırmaz hesab edir. Bu islahat iki istiqamətdə aparılmalıdır:

Birincisi, yeni kilsə institutunun yaradılması, yəni ruhanilərin bir hissəsinin dövlətin ideoloji xəttinə uyğun yenidən təşkilatlanmasıdır. İkincisi isə mövcud kilsənin daxili iyerarxiyasının dəyişdirilməsi - ruhanilərin seçilməsi, təyin olunması və fəaliyyətinin yeni qanunlarla tənzimlənməsidir. Paşinyan hesab edir ki, bu dəyişikliklər zamanı cəmiyyətin ilk reaksiyası mənfi olsa da, zamanla bu yeni dini model “normal” hal alacaq”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

Avropa Birliyindən növbəti riyakarlıq - Türkiyə 2030-dək...

Birlik ən çox qaçqın məsələsinə görə Ankaradan ehtiyat edir; NATO-nun ikinci ordusuna sahib olan qardaş ölkə...

“Avropa Birliyinə (AB) 2030-cu ilə qədər yeni ölkələrin qoşulması mümkündür”.

Bu barədə AB-nin xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi, Avropa Komissiyasının vitse-prezidenti Kaya Kallas bildirib.

Diplomat vurğulayıb ki, bu dövlətlər arasında Albaniya, Moldova, Ukrayna və Monteneqro var.

Kaya Kallas əlavə edib ki, Ukraynanın AB-yə üzv olması həm də onun təhlükəsizliyi üçün vacib təminat rolunu oynayandır.

Bəs Türkiyə? Niyə o, siyahıda yoxdur? Nədən qardaş ölkə hələ ötən əsrdən, 25 ildən çoxdur ki, qapı arxasında gözlənilir?

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva “Yeni Müsavat”a söylədi ki, hazırda Azərbaycanın Avropa Birliyinə qatılması ehtimalı Türkiyədən daha çoxdur: “Türkiyə Avropa İttifaqı üzvlüyünə 1999-cu ildən namizəddir, amma hələ də birliyə qəbul edilmir. Bunun belli səbəbləri var. Əsas səbəb ondan ibarətdir ki, Türkiyə Avropa Birliyinə üzv qəbul olunsaydı, o zaman ittifaqın cənub sərhədlərində pladsarm və ya bufer zona olmayacaqdı. Yeni

Yaxın Şərqdən gələn məcburi köçkünlər çox rahatlıqla Türkiyə vasitəsilə Avropaya ayaq açmağa çalışırlar. Hətta Qərbi institutları və beyin mərkəzləri qorxurlar ki, gələcəkdə Ankaradan qaçqın kartından birliyin özünə qarşı təsir vasitəsi kimi istifadə etsin. Digər tərəfdən, Türkiyə Osmanlı İmperiyasının varisidir. Avropa İttifaqının mərkəzinə, Vyanaya qədər Osmanlı mədəniyyəti mövcud olub. Qərb isə Avropa İttifaqının Osmanlı Birliyinə çevrilməsinə çalışır. Tarixi kontekstdə baxsaq, Qərb davam-

lı olaraq Osmanlı İmperiyası ilə mübarizə aparıb və onu parçalayaraq məhv etməyə çalışıb. Bu rəqabət və qarşılaşma bu günə qədər davam edib. Al yarandığı ilk gündən etibarən Türkiyə bu ittifaqa üzv olmaq üçün böyük səylər göstərib. Xüsusilə Ərdoğan hökuməti iqtidara gəldən sonra bu səylərini mütləq olaraq artırıb, ancaq Al hər fürsətdə Türkiyənin istəyinə etiraz edib. İndi isə Rusiya-Ukrayna böhranı və ABŞ-nin Ukrayna ilə bağlı hərəkətləri Türkiyənin Avropa İttifaqı

üçün yeni təhlükəsizlik axtarışlarına yol açıb və Türkiyənin ittifaq üçün mühüm müdafiə mexanizmi olduğu gündəmə gətirilib. Həm Avropa İttifaqı, həm də Türkiyə bu yeni prosesi qiymətləndirmək üçün əllərində olan vasitələri səfərbər ediblər. Avropa İttifaqının yeni təhlükəsizlik alətləri Türkiyənin birliyə üzv olması üçün fürsət yaradıb, lakin Türkiyənin əvvəlcə Al ilə problemlərini həll etməsi, sonra isə imtiyazlı tərəfdaşlıq adı altında bu ittifaqa qoşulması mümkün ola bilər. Avropa İtti-

faqının təhlükəsizlik və sabitlik axtarışları və Amerikanın Ukrayna məsələsində Rusiya ilə razılığa gəlməyə çalışması birliyi çətin günlərə sürükləyib. Avropa İttifaqı Türkiyə ilə hərbi, təhlükəsizlik və müdafiə sahələrində əməkdaşlıq etmək istəyir. Bu, Avropa İttifaqı üçün son dərəcə vacib məsələdir”.

AMİP sədrinin beynəlxalq əlaqələr üzrə müavini Elşən Mustafayev AB-nin Türkiyədən qorxma səbəblərini sadaladı: “Yaxın 5 ildə Avropa Birliyinə yeni dövlətlərin qoşulması ehtimalları ilə bağlı söhbətlər çoxdan gedir. Amma bunların əsasən Avropanın mərkəzində yerləşən, postsovet ölkələrinə aid olmayan ölkələrin olacağı da deyilirdi. Hətta onların belə hələ də Al tələblərinə cavab vermədiyi deyilir. Moldova, Ukrayna, Gürcüstan və Ermənistanın, isə deyilən müddətdə Al üzvü olması mümkünsüz görünür. Təkcə Rusiya faktorunun bu ölkələrdə hələ də ciddi varlığını nəzərə alsaq, Al bu gedişatda gələcəkdə daxilində problemlər yaşanmasını istəmir. Əgər Rusiya-Ukrayna müharibəsində rəsmi Moskva ciddi şəkildə geri addım atarsa, bütün iqtisadi və hərbi gücünü mövcud sərhədləri daxilində sərf etmək qərarı alarsa və ən nəhayət, adicəkilən postsovet respublikalarındakı maraqlarından birdəfəlik geri durarsa, o zaman bəlkə gələcəkdə həmin ölkələrin Al üzvü olmaq şansları yarana bilər. Bu prosesin içində Türkiyə tamam başqa cərgədə durur. Türkiyə

uzun illər Al üzvlüyü ilə bağlı danışıqlar aparırdı. Hər dəfə müxtəlif şərtlər, tələblər ortaya atmaqla Al rəhbərliyi müxtəlif bəhanələrlə prosesi uzatmağa cəhdlər edirdilər. Amma hər şeyin süni olmasını da gizlədə bilmirdilər. Nəhayətdə hələ illər öncə Al ölkələri liderlərindən bəziləri açıq şəkildə Türkiyənin quruma üzvü olmayacağını bəyan etdilər. Bundan sonra Türkiyə rəsmi şəkildə bu istiqamətdə gedən danışıqları dayandırdı. Son illərdə yenə əvvəlki proseslərlə bağlı vədlər verməklə danışıqları bərpa etməyə cəhdlər var. Amma rəsmi Ankara bu vədlərə hələ də inanmır. Al ölkələrinin irəli sürdüyü şərtlər əslində bir bəhanədir. Onların qorxduğu Türkiyənin nüvə silahı istisna olmaqla, Avropanın ən güclü ordusuna sahib olmasıdır. Digər tərəfdən, Al üzvü olduğu halda 86 milyona yaxın əhali ilə birinci ölkə olmasıdır. Çünki bundan sonra Avropa parlamentinə keçiriləcək seçkilərdə ən çox kvota Türkiyəyə veriləcək. Bu gün də Türkiyə ilə yaxın münasibətləri olan Al ölkələrinin Ankara ilə birgə addımlaması ittifaq komissarlarının (nazirlərinin) təyin olunmasında türk dövləti həlledici rol oynayacaq. Nəhayət, Al üzvlüyündən istifadə etməklə milyonlarla türk vətəndaşının Avropanın müxtəlif ölkələrinə köçüb, iqtisadi prosesləri nəzarət altına alma bacarıqları da qoca qitəni qorxudan amillərdir”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

“Uğur 777” estetik mərkəzində qanunsuz əməliyyatlar - cinayət işi başlandı

Bir qrup şəxs tərəfindən qanunsuz olaraq estetik əməliyyatların aparılması barədə mediada yayılan məlumat və videogörüntülər əsasında Baş Prokurorluğun Cinayət təqibindən kənar icraatlar idarəsində araşdırma aparılıb.

Bu barədə Musavat.com-a Baş Prokurorluğun Mətbuat Xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, araşdırma zamanı Xəyalə İsmayilovanın adına dövlət qeydiyyatına alınan, “UĞUR 777” estetik mərkəzinin qanunsuz fəaliyyət göstərməsi, orada müvafiq standartlara riayət edilmədən tibbi prosedur adı altında müxtəlif estetik əməliyyat və kosmetoloji prosedurların icra olunması nəticəsində xəstəlik-

lərin yayılmasına əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Həmçinin sözügedən mərkəzdə özlerini həkim-kosmetoloq kimi təqdim edən Xəyalə İsmaylova, Murad Bağirov, Firuz Əliyeva, Gülbəddə Abdullayeva, Zairə Salmanova və digərləri tərəfindən ayrı-ayrı şəxslərin bədən nahiyyələrində icra olunan estetik cərrahi əməliyyatlar nəticəsində onların sağlamlığına ağır xəsarət yetirilməsinə əsaslı şübhələr

müəyyən edilib.

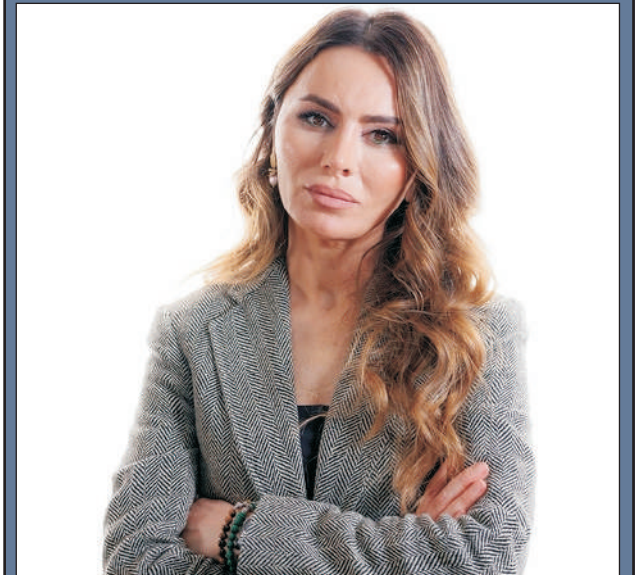
“Araşdırmalar nəticəsində o da aşkarlanıb ki, Xəyalə İsmaylova, Murad Bağirov, Firuz Əliyeva, Gülbəddə Abdullayeva, Zairə Salmanova və digərlərinin müvafiq ali və ya orta ixtisas tibbi təhsili, habelə “Praktik tibb fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququnu təsdiq edən sertifikatıya şəhadətnaməsi” yoxdur.

Toplanmış sübutlar əsasında Cinayət Məcəlləsinin 131.2 (ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa ağır zərər vurma), 309.2 (ağır nəticələrə səbəb olan vəzifə səlahiyyətlərini aşma), 314.2-ci (ağır nəticə-

lərə səbəb olan səhlənkarlıq) və digər maddələri ilə cinayət işi başlanaraq ibtidai istintaqın aparılması üçün aidiyyəti üzrə Bakı şəhəri, Nəsimi Rayon Prokurorluğuna göndərilib.

Eyni zamanda Xəyalə İsmayilovanın barəsində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 210.1 (lisenziya olmadan özəl tibbi fəaliyyətlə məşğul olma) və 215.1-ci (sağlamlığın qorunması sahəsində şəxslərin hüquqlarının pozulması) maddələri ilə inzibati xəta haqqında işlər üzrə icraat başlanaraq baxılması üçün aidiyyəti üzrə Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinə göndərilib”, - deyər məlumatda qeyd olunub.

Baş Prokurorluq vətəndaşlara müraciət edərək, yalnız dövlət qeydiyyatından keçmiş və müvafiq lisenziyaya malik tibb müəssisələrinin xidmətlərindən istifadə edilməsini, tibbi, estetik, kosmetoloji və digər bu qəbildən olan xidmətləri göstərən şəxslərin müvafiq təhsil, eləcə də sertifikatıya şəhadətnamələrin mövcudluğunun əvvəlcədən dəqiqləşdirilməsini, belə sənədlərin olmadığı hallarda isə bu barədə dərhal Baş Prokurorluğun “961” nömrəli Çağrı Mərkəzinə və ya qurumun rəsmi sosial şəbəkə hesabları vasitəsilə məlumat verilməsini xahiş edir.

Qənirə Atəşova: “Bəzi “həkimlər” öz diplomlarını da saxtalaşdırıblar”

Dizayner Aynur Xəlilovanın yutubda yayımlanan “Hərşey-şünas” podkastının növbəti qonağı ABS-də yaşayan jurnalist Qənirə Atəşova olub.

Musavat.com xəbər verir ki, o, Azərbaycanda artan plastik əməliyyat dalğasından və bu sahədəki saxtakarlıqlardan danışır: “Hər dəfə Bakıya gələndə burada çox dəyişən qadınlar görürdüm. İki il əvvəl bir kino mərkəzinə getmişdim, orada da mən eyni bədən quruluşlu xanımlar gördüm. Bizim o qədər də hündür boyumuz yoxdur axı, bizim özümüzlə uyğun fiquramız var. Soruşdum ki, necə belə bizim qadınlar dəyişə bilər? Dedilər, Azərbaycanda plastik əməliyyatlar çox ucuzdur. Beləcə, bu, mənim yaddaşımın bir kənarında qaldı”.

Atəşova bildirir ki, daha sonra bir kitab təqdimatında tanış olduğu müəllimin danışdıqları onu araşdırma aparmağa vadar edib: “Müəllim hərbiçi yoldaşı ilə tez-tez yerlər dəyişirmiş. Bakıya qayıdanda müəllim kimi iş tapa bilməyib və bir klinikada işləməyə başlayıb. Orada bir cərrah onlara əməliyyat üsullarını öyrədimiş. Müəllim deyir ki, birdən ayıldım ki, mən cərrah deyiləm, şagirdlərimə dürüstlüyü öyrədən biri-yəm, bunu necə edə bilərəm? Beləcə, işdən çıxıb. Amma onunla bərabər öyrənənlər indi müxtəlif klinikalarda işləyir. Ali təhsilli həkim həkim olmayanlara cərrahlığı öyrədir.

Sonra gördüm ki, bu saxtakarlığın kökü daha dərinədir. Ziyalı bildiyimiz bəzi həkimlər saxta sənədliləri yetiştirib, hətta öz diplomlarını da saxtalaşdırıblar. Bu prosesin içində təkmilləşdirmə institutları da var. Daha irəli gedəndə isə möhür vuran dövlət orqanlarının adları üzə çıxır. Yəni saxtakarlıq sistem səviyyəsinə qədər gedib çıxıb. Siyahı mane gəldi”.

Q.Atəşova əlavə edib ki, o, bu mövzuya şəxsi maraqla deyil, peşəkarlıq hissi ilə yanaşır: “Heç vaxt sifarişlə işləməmişəm. Məni tanıyan ANS kollektivi bilir ki, başladığım araşdırmanı sonuna qədər aparıram. Hələ ANS dövründən araşdırmaçı jurnalist kimi tanınmışam. Burada da gördüklərimdən sonra hər şeyi yoxladım: həkimin təhsilindən tutmuş, otağında asdığı sertifikatı qədər. Necə ola bilər ki, stomatoloq sabah cərrah sertifikatı alır? Diplomsuz həkimin yanında dayanmaram. Həmişə müraciət etdiyim və şəfəsini gördüyüm həkimləri açıq şəkildə paylaşmışam”.

■ “Yeni Müsavat”

Dönər yenə zəhər oldu - bölgələrdə qida zəhərlənmələri niyə artır?

Azərbaycanın bölgələrində son günlər qida zəhərlənmələri yenidən artmağa başlayıb. Bu dəfə hadisə Şəmkirdə baş verib. Rayonun “Mersin” və “Mahmud” adlı dönerxanalarında yemək yeyən bir neçə nəfər xəstəxanaya yerləşdirilib. İlk məlumatla görə, zəhərlənənlər arasında uşaqlar da var. Hadisə ilə bağlı Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi (AQ-TA) məsələni nəzarətə götürüb, dönerxanalardan nümunələr götürülüb və laborator analizlər təyin edilib. Lakin bu, son illər bölgələrdə qeydə alınan “dönər zəhərlənmələri”nin nə birincisi, nə də axıncısıdır.

Paytaxtda döner-kababların keyfiyyətinə nəzarət nisbətən güclüdür, amma bölgələrdə vəziyyət fərqlidir. Qida obyektlərinin çoxu qeydiyyatsız fəaliyyət göstərir, sanitariya qaydalarına əməl olunmur. AQ-TA-nın monitorinqləri göstərir ki, rayonlardakı dönerxanaların əksəriyyətində işçi heyəti tibbi müayinədən keçmir, xammalın mənbəyi və saxlanma şəraiti ilə bağlı sənədlər yoxdur. Bəzi hallarda et bazardan deyil, qeyri-rəsmi mənbələrdən alınır.

Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi bildirir ki, “dönər biz-

nesi” ilə məşğul olan obyektlər üçün xüsusi qaydalar müəyyən edilmişdir. Ətin və toyuğun emalı, saxlanma şəraiti, temperatur rejimi və işçi heyətinin sağlamlıq yoxlanışı mütləq tələblər sırasındadır. Lakin realda bu qaydaların çoxuna əməl edilmir.

İstehlakçıların hüquqlarının müdafiəçisi Eyyub Hüseynov mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a fikrini bölüşüb: “Hələ Azərbaycanda Dövlət Standartlaşdırma Komitəsi olanda dönerin standartlarını hazırladı. O standartlar bu gün

də qüvvədədir - dönerxananın böyüklüyü, orada istifadə olunan məhsullar və sairə. Təəsüf ki, ölkədə biznes və istehlakçı siyasətində balanssızlıq müşahidə olunur. Biznes qurumlarının müəyyən toxunulmazlığı var, istehlakçıların maraqlarının müdafiəsi isə ikinci planda qalır. Belə şəraitdə bəzi sahibkarlar istədiklərini edərək istehlakçı hüquqlarını pozurlar.

Ölkədə qida təhlükəsizliyi qaydalarını tətbiq edən yalnız iki müəssisə fəaliyyət göstərir. Lakin aparılan araşdırmalar göstərir ki, ölkədə dönerxanala-

rın böyük əksəriyyəti həmin iki müəssisədən məhsul almır. Halbuki onlar çox bahalı avadanlıqlarla təchiz olunmuş, yüksək standartlara cavab verən istehsal müəssisələridir. Təəsüf ki, bu müəssisələr Azərbaycanın döner bazasını əhatə edə bilməyib. Nəticədə bəzi dönerçilər həmin müəssisələrin adından sui-istifadə edirlər: döneri oradan aldıqlarını göstərən kağız divara asırlar, lakin əslində məhsulu özləri gecə hazırladıqları ilə düzəldirlər. İstehlakçı isə həmin kağıza baxanda ayırd edə bilmir ki, təqdim olunan dö-

nər həqiqətən sertifikatlı məhsuldur, yoxsa saxta. Bu da qida təhlükəsizliyi ilə bağlı ciddi risklər yaradır”.

E.Hüseynovun sözlərinə görə, dönerdən zəhərlənmələrin əsas səbəbi təkcə ətlərin keyfiyyətsizliyi deyil: “Məsələn, mal eti zəhərlənmə səviyyəsinə çatanda pis qoxumağa başlayır, kiflənir, ona heç kim yaxın dura bilmir və bu zaman zəhərlənməyə səbəb ola bilər. Toyuq eti isə çox tez çirklənəndir. Ona görə də toyuq dönerlərindən tez-tez zəhərlənmələr baş verir”.

Qida üzrə ekspert Asim Vəli bildirir ki, döner etinin mikrobioloji keyfiyyəti xammalın keyfiyyəti, istehsal prosesində sanitariya-təhlükəsizlik tədbirləri, temperaturun düzgün saxlanması kimi bir çox amillərdən asılıdır: “Bölgələrdəki dönerxanalarda zəhərlənmə halları bir çox halda logistika, istehsal və servis şərtləri, sanitariya-təhlükəsizlik infrastrukturunu və işçi heyətinin hazırlığı ilə bağlıdır. Amma bu, o demək deyil ki, bütün bölgə dönerxanaları riskli-

dir. Sadəcə, risk faktorları burada daha çox ola bilər. Nəzərə alaq ki, bölgələrdə daşınma və təchizat şəbəkələri böyük mərkəzlərə nisbətən daha zəif ola bilər. Daşınma zamanı bir çox maşınlarda soyuducuların olmaması, uzun daşınma müddəti, istiliyin nəzarətsizliyi də mikroorqanizmlərin çoxalmasına şərait yaradır.

Dönerxanalarda ətlərin və dönerdə istifadə olunan digər əlavə qida maddələri olan mayonez, tərəvəzlər kimi düzgün saxlanmaması və temperatur şərtlərinə də riayət olunmaması bu hallara səbəb olur. İsti hava şəraiti, uzun satış müddəti, avadanlıqda temperaturun yüksək olması mikroorqanizmlərin sürətli çoxalmasına səbəb olur. Döner əksərən sürətli satış üçün hazırlanır. Əgər çox miqdarda əvvəlcədən hazırlanıb saxlanıb sonra servis olunursa, bu zaman istifadə müddətinin keçməsi təhlükə yaradır. 24 saatdan çox şüşə saxlanmış döner eti mikroorqanizm yükünü artırır”.

■ **Sahənə RƏHİMLİ,**
“Yeni Müsavat”

Qeyri-iş günlərində 70 minə yaxın sərnəşin daşınıb

“Azərbaycan Dəmir Yolları” QSC (ADY) 8-11 noyabr qeyri-iş günlərində 69 555 sərnəşin daşıyıb.

Bu barədə “Report”-a ADY-dən məlumat verilib.

Bildirilib ki, qeyri-iş günlərində səhmdar cəmiyyət Abşeron dairəvi dəmir yolu ilə 58 858 nəfər, Bakı-Qazax-Bakı marşrutu ilə 6 523 nəfər (Bakı-Ağstafa-Bakı əlavə reysləri daxil olmaqla) sərnəşin daşınıb.

Digər (Bakı-Qəbələ-Bakı, Bakı-Balakən-Bakı, Bakı-Ağdam-Bakı və Gəncə-Mingəçevir marşrutları) - 4 174 nəfər sərnəşin daşınıb.

Qeyd edək ki, ADY 8-11 noyabr tarixlərində gücləndirilmiş rejimdə fəaliyyət göstərib və bu müddət ərzində ölkədaxili marşrutlar üzrə əlavə reyslər yerinə yetirilib, vaqon sayı tələbata uyğun olaraq artırılıb. Abşeron dairəvi dəmir yolu üzrə isə qatarların hərəkəti şənbə və bazar günlərinin qrafikinə uyğun tənzimlənib.

Cəbrayıl da saxta alkoqollu içkilər aşkarlanıb

Cəbrayıl rayonu, Şükürbəyli kəndində ərzaq mağazasında “Organic Light” və “Organic Vodka” əmtəə nişanlı alkoqollu içkilərdə saxtalaşdırma əlamətləri müəyyən olunub.

“Report” xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi (AQTA) məlumat yayıb.

Bildirilib ki, içkilərin həcmnin fərqli olduğu və tərkibində kənar qarışıqlar (həşərat) aşkarlanıb.

Müayinələrin aparılması üçün məhsullardan nümunələr götürülərək Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun müvafiq laboratoriyasına təqdim edilib. Sınaq nəticəsində məhsulun tündlük göstəricisi etiket məlumatı ilə uyğunsuzluq təşkil edib.

Saxta alkoqollu içkinin satışının qarşısı alınaraq saxlanca verilib, məsələyə hüquqi qiymət verilməsi üçün faktla bağlı materiallar aidiyyəti üzrə hüquq-mühafizə orqanına təqdim olunub.

Dövlət tədbirlərinə dəvət olunan sənətçilərə qonorar ödənilirmi?

“Mədəniyyət Nazirliyinin keçirdiyi dövlət tədbirlərinə dəvət olunan müğənnilərin aidiyyəti struktur tərəfindən müəyyən edilir”.

Bunu APA-ya açıqlamasında mədəniyyət nazirinin müavini Fərid Cəfərov deyib.

“Əsas kriteriyalar ondan ibarətdir ki, onların sənəti, peşəkarlığı, habelə müvafiq nailiyyətləri və uğurları olsun”, - deyə nazir müavini əlavə edib.

O, belə tədbirlərə dəvət olunan müğənnilərə qonorar ödənilib-ödənilməsinə də aydınlıq gətirib: “Son üç ildə nazirlik bu məsələyə həssas yanaşır. Dövlət tədbirlərində iştirak edən incəsənət nümayəndələrinin - aktyorların, musiqiçilərin, rejissorların və digər yaradıcı şəxslərin əməyinin qiymətləndirilməsini Mədəniyyət Nazirliyi diqqət mərkəzində saxlayır. Belə tədbirlərdə iştirak edən şəxslərə ödənişlərin həyata keçirilməsi mövcud qaydalar və müqavilə şərtləri əsasında təmin olunur”.

Fərid Cəfərov vurğulayıb ki, bu proses şəffaf mexanizmlər üzərindən, dövlət büdcəsi çərçivəsində ayrılmış vəsaitlər hesabına icra edilir.

“Hər bir konkret hal fərdi şəkildə qiymətləndirilir və ödəniş məbləği layihənin miqyası, xarakteri və iştirakçının rolu nəzərə alınmaqla müəyyən olunur. Məqsəd yaradıcı insanların əməyinə dəyər verilməsi, onların dövlət tədbirlərində fəal iştirakının təşviq olunması və mədəniyyət sahəsində peşəkarlığın daha da gücləndirilməsidir”, - nazir müavini qeyd edib.

Bu ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycana Avropa ölkələrindən 167 740 turist səfər edib. Rəsmi məlumata görə, bu, ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 21,7% azdır. O cümlədən hesabat dövründə Şərqi Avropa ölkələrindən Azərbaycana 84 258 turist gəlib. Bu da 1 il əvvələ nisbətən 21,5% azdır.

İqtisadçı Xəlid Kərimli “Yeni Müsavat”-a açıqlamasında bildirdi ki, Azərbaycana gələn turistlərin sayında azalmanın olması ilk növbədə onunla bağlıdır ki, ötən ilin müvafiq dövründə ölkəmizdə beynəlxalq tədbir keçirilib: “Ötən il COP29 ilə əlaqədar həm tədbir ərəfəsində, həm də tədbir müddətində Azərbaycana səfər

bat yüksək olsa da, əcnəbi turistlərin sayında kəskin azalma olub: “Bunun obyektiv və subyektiv səbəbləri var. Səbəblərdən biri quru sərhədlərin bağlı olması ilə yanaşı, siyasi vəziyyətdir. Belə ki, cənub sərhədində İran-İsrail münaqişəsi ilə əlaqədar bu istiqamətlərdən, yeni əsas turizm kontingentindən olan turist axını daşınıb. Hindistan-Pakistan ara-

ması, turizm sektorunun inkişaf etməməsi ilə əlaqələndirib: “Biz turistlərin bütün imkanlardan istifadə etməsinə şərait yaratmalıyıq”.

Qeyd edək ki, Dünya Səyahət və Turizm Şurasının (WTTC) bu ilin iyun ayında yaydığı məlumata əsasən, Azərbaycanın səyahət və turizm sektoru 2025-ci ili əhəmiyyətli artımla başa vuracaq.

Azərbaycana turist axını azalır - səbəb nədir: bahalıq, yoxsa..?

Təyyarə biletləri bahadır; regiondakı münaqişələr də turistləri çəkindirir

Şərqi Avropa ölkələri arasında ən çox turist Ukraynadan olub - 27 908 nəfər. Bu, illik müqayisədə 22,8% azdır. Bundan əlavə, Belarusdan 20 937 nəfər (-20,4%), Polşadan 8 266 nəfər (-19,6%), Moldovadan 3 581 nəfər (26,7%), Macarıstandan 3 508 nəfər (-10,1%), Rumıniyadan 2 841 nəfər (18,9%), Çexiyadan 2 801 nəfər (+4,6%), Litvadan 2 174 nəfər (39,7%), Bolqarıstandan 2 003 nəfər (-25,9%) Latviyadan 1 861 nəfər (32,3%), Serbiyadan 1 590 nəfər (-25,2%), Slovakiyadan 1 440 nəfər (32,5%) Estoniyadan 1 426 nəfər (20,6%) Xorvatiyadan 1 284 nəfər (-4,5%), Sloveniyadan 664 nəfər (-1,6%) Kiprdən 571 nəfər (+6%), Montenegrodan 413 nəfər (+7,6%), Bosniya və Herseqovindən 390 nəfər (-25,7%), Şimali Makedoniyadan 314 nəfər (-10,5%), Albaniyadan isə 286 nəfər (38,1%) turist gəlib.

9 ay ərzində Qərbi Avropa ölkələrindən isə Azərbaycana 83 482 nəfər turist gəlib. Bu da ötən ilin eyni dövrünə nisbətən 21,8 % azdır. Qərbi Avropa ölkələri arasında ən çox turist 20 308 nəfər olmaqla, Böyük Britaniyadan olub. Bu, 1 il əvvələ müqayisədə 21% azdır.

Bundan əlavə, Almaniyadan 18 353 nəfər (-15,5%), İtaliyadan 11 221 nəfər (-17,4%), İspaniyadan 5 850 nəfər (3%), Fransadan 5 225 nəfər (29%), Niderlanddan 4 877 nəfər (-20,4%), Avstriyadan 2 393 nəfər (17,1%), Belçikadan 2 290 nəfər (22,7%), Portuqaliyadan 2 055 nəfər (-25%), İsveçdən 2 020 nəfər (-39,1%), Yunanıstandan 1 909 nəfər (-2%), İsveçrədən 1 813 nəfər (-28,1%), İrlandiyadan 1 407 nəfər (-28%), Norveçdən 1 229 nəfər (-40,2%), Danimarkadan 1 088 nəfər (44,5%), Finlandiyadan 701 nəfər (40,4%), Lüksemburqdan 364 nəfər (-18,6%), Maltadan 198 nəfər (-39,4%), İslandiyadan 187 nəfər (-56,2%), Andorradan 14 nəfər (-26,3%) turist gəlib.

edən turistlərin sayında artım oldu. Azərbaycan heç zaman turistlərin gözündə bahalı ölkə olmayıb. Ölkəmizin onlar üçün xüsusi üstünlüyü yoxdur. Quru sərhədlərin bağlı olması da qonşu dövlətlərdən ölkəyə gələn turist axınına mənfi təsir göstərir. Əgər bu cür siyasət davam edərsə, azalma davam edəcək. Turist səfərləri üçün çox sayda səbəb olmalıdır - təhsil, biznes, səhiyyə turizmi yoxdur. Məhdudiyyətlər çoxdur - ölkəyə giriş çətinidir, təyyarə qiymətləri bahadır. Hətta xaricdə yaşayan soydaşlarımız üçün də Vətənə səfər etmək və geri dönmək üçün çox vəsait lazımdır. Bir müddət Hindistandan ölkəmizə səfər edən turistlərin sayı artmışdı, lakin sonradan siyasi səbəblərlə əlaqədar bu say azaldı. Bütün bunlara baxmayaraq, turizm siyasəti ciddi iflasa uğrayır. Turizm azadlığı, əyləncəni sevir, məhdudiyyətlər çoxdursa, bu, turistləri çəkindirir”.

Turizm sahəsi üzrə ekspert Ceyhun Aşurov isə qeyd etdi ki, statistik rəqəmlərdə 2 faizə yaxın azalma qeyd edilir, amma onlayn satış portallarında 30 faizə yaxın azalma müşahidə olunur. “Yeni Müsavat”-a mövzunu şərh edən ekspert bildirdi ki, turizm bazarında daxili tələ-

sindəki gərginlik, Hindistanda Azərbaycanla bağlı çağırışlar və s. gəlmə tendensiyasına öz təsirini göstərib. Keçən il Hindistandan Azərbaycana təxminən 240 min turist gəlib, bu il isə məlum səbəblərə görə bu say kəskin azalıb. Eyni zamanda Rusiya-Ukrayna müharibəsi, regionda gərginliklər ümumi bazara təsirini göstərməkdədir”.

Ekspert vurğuladı ki, əsas faktorlardan biri də Azərbaycanın hava məkanının açıq olmasına baxmayaraq, təyyarə biletlərinin baha olmasıdır: “Bakıdan kənarda yerləşən hava limanlarının səmərəli, effektiv çalışmaması, ucuz hava daşıyıcılarını cəlb edə bilməyimiz, əlverişli uçuş biletlərinin olmaması da əcnəbi turistlərin qərarlarına təsir göstərir”.

Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədri Fazil Mustafanın Gənclər və idman, İctimai birliklər və dini qurumlar, Mədəniyyət komitələrinin noyabrın 12-də keçirdiyi birgə iclasında bildirib ki, cari ilin ilk 9 ayının göstəricilərinə görə, hotel və hotel tipli obyektlərdə cəmi 26 faiz yerləşmə olub.

“Report” xəbər verir ki, deputat bunu aşağı göstərici kimi qiymətləndirərək problemi sosial həyatın aktiv olma-

Bu il sektorun ÜDM-in 8,2%-ni təşkil edən və illik müqayisədə 32% artımla milli iqtisadiyyata 10,3 milyard manat töhfə verəcəyi proqnozlaşdırılır. 472000 iş yerinin yaradılması gözlənilir ki, bu da ümumi milli məşğulluğun təxminən 10%-ni təşkil edir. 2025-ci ildə beynəlxalq turist xərclərinin 5,5 milyard manata çatacağı və pandemiya sonrakı tam bərpa dövrünə təsadüf edəcəyi, daxili turist xərclərinin isə 2009-cu ildəki 3,8 milyard manata qədər rekord səviyyəyə çatacağı proqnozlaşdırılır. Həm daxili, həm də beynəlxalq turist xərclərinin kəskin artması ölkənin turizm iqtisadiyyatında yeni bir güclənmənin göstəricisidir.

WTTC-nin prezidenti və baş icraçı direktoru Culiya Simpson bildirib ki, Azərbaycan global səyahət və turizm sektorunda diqqəti cəlb edir. Ziyarətçi xərclərinin artması və məşğulluğun sürətlənməsi ilə 2025-ci il irəliləyişli kimi formalaşır. “Bu rəqəmlər artan beynəlxalq cazibəni və Azərbaycanın şaxələndirmə, mədəni təşviq və davamlı turizmin inkişafına uzunmüddətli diqqətinin uğurunu əks etdirir. WTTC ölkənin bu siyasətini dəstəkləməkdən qürur duyur”, - deyə o qeyd edib.

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

Avropa yenidən “quş qripi” ilə üz-üzədir. Qitənin bir çox ölkələrində - xüsusən Almaniya, Fransa, Niderland və Polşada H5N1 tipli yüksək patogenli “quş qripi” ocaqları aşkarlanıb. Minlərlə quş məhv edilib, onlarla iri ferma karantinə alınıb. Mütəxəssislər bildirir ki, xəstəliyin bu qədər sürətlə yayılması əvvəlki illərlə müqayisədə daha təhlükəli mərhələyə keçdiyini göstərir.

Fransa və Almaniyanın bəzi bölgələrində fermerlərə quşları açıq havaya buraxmaq qadağan olunub. Qida təhlükəsizliyi qurumları yumurtu və quş ətinin tədarükündə problemlərin yaranacağını istisna etmir. Virusun köçəri quşlar vasitəsilə bir ölkədən digərinə keçməsi prosesi də sürətlənib.

Avropa Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin son hesabatına görə, H5N1 ştammi bu il rekord sayda fermalarda aşkar edilib. Ekspertlər bildirir ki, bu vəziyyət həm kənd təsərrüfatına, həm də ticarət dövriyyəsinə ciddi zərbə vura bilər.

Azərbaycan da Avropadakı vəziyyəti diqqətlə izləyir. Ölkəmizdə quşçuluq sahəsi inkişaf etsə də, daxili tələbatı tam qarşılamadığı üçün müəyyən həcmdə quş ətini və yarımemal olunmuş məhsullar xaricdən idxal olunur. Bu səbəbdən, Avropadakı epidemik vəziyyət təkcə baytarlıq yox, həm də iqtisadi təhlükəsizlik məsələsidir.

Azərbaycanın quş ətini idxalında Rusiya birinci yerdədir. 2023-cü ilin göstəricilərinə əsasən, Rusiyadan ölkəmizə 1 117 ton quş ətindən hazırlanan məhsul gətirilib. Belarus (təxminən 540 ton), Almaniya (382 ton), Macarıstan (374 ton) və Türkiyə (346 ton) də aparıcı təchizatçılar sırasındadır.

Avropanın bir çox ölkələrində quş qripinin geniş yayılması Azərbaycana idxal olunan məhsulların mənşə nəzarətini aktuallaşdırıb. Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi artıq bəzi riskli regionlardan quş ətini idxalına müvəqqəti məhdudiyyətlər tətbiq edib. ABŞ-nin bəzi ştatlarından, Ukrayna, İran və Avropanın müəyyən bölgələrindən idxal dayandırılıb. Mütəxəssislər bildirirlər ki, idxal olunan məhsulların termiki emaldan keçmiş, sertifikatlaşdırılmış və baytarlıq nəzarətindən çıxmış olması insan sağlamlığı üçün təhlükə yaratmır. Lakin qeyri-qanuni və ya sənədsiz ticarət kanalları potensial risk daşıyır.

“Quş qripi” hansı halda insana keçir və əlamətləri nələrdir?

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə, H5N1 virusu insanlara çox nadir hallarda keçir. Yoluxma yalnız xəstə quşlarla birbaşa təmas zamanı mümkündür. Düzgün bişirilmiş quş ətindən və ya yumurtadan yoluxma riski demək olar ki, yoxdur. Virus yalnız yüksək temperaturda (70°C və yuxarı) məhv olur.

Bakı Ağrı Klinikasının baş həkimi Zülfüqar Yusifov mövzu ilə bağlı “Yeni Məşavət”ə danışib. Həkim vətəndaşlara tövsiyə edir ki, ölü və ya xəstə quşlara yaxınlaşmasınlar, belə hallarla

Avropada quş qripi tüğyan edir - Azərbaycanın ön tədbirləri

rastlaşdıqda dərhal baytarlıq xidmətinə məlumat versinlər. Ev quşları saxlayanlar isə sanitariya-gigiyena qaydalarına ciddi riayət etməli, quşların təmasda olduğu ərazini təmiz saxlamalıdır. “Quş qripinə yoluxan insanlar əsasən yuxarı tənəffüs yollarının narahatlığından şikayətlənirlər. Temperatur, əzginlik, baş ağrısı, halsızlıq yaranır. Quş qripi hava-damcı yolu ilə

keçir və fəsidən asılı olaraq artır. Buna görə də payız və qış mövsümü gələrkən mümkün qədər orqanizmi gücləndirmək lazımdır. İmmun sisteminin möhkəmlənməsi üçün qidalanmaya və yuxu rejiminə xüsusi fikir vermək lazımdır. Açıq hava gəzintisi və idman hərəkətlərindən istifadə olmalıdır. Stresdən uzaq olmaq da orqanizmi güclü edir. Orqanizmin virus-

lara qarşı müqaviməti yerində olanda xəstə insanla təmas zamanı belə yoluxma olmur. Risk və sıxlıq olan yerlərdə insanlar maska ilə gəzsinlər. Əllərin dezinfeksiya edilməsi vacibdir. Bütün bunlar olarsa, yoluxma az olar. Yaxud da hərərət, üşümə olarsa, həkimə müraciət etsinlər. Çünki zamanında diaqnoz qoyularsa, müalicə də vaxtında başlayar”.

Həkim bildirir ki, yoluxma quşlarla birbaşa təmasla əlaqəli deyil. Onun sözlərinə görə, bu virus yoluxmuş insandan da keçə bilər: “Quşlarla birbaşa təmas şərt deyil. İnsanlar arasında yayılıbsa, onların da bir-birinə keçirmə ehtimalı var”.

“Quş qripi” ilə bağlı vəziyyət nə qədər ciddiləşsə də, mütəxəssislər panikaya düşməməyə çağırır. Əsas məsələ biotəhlükəsizlik qaydalarına əməl etmək və dövlət qurumlarının xəbərdarlıqlarına diqqətlə yanaşmaqdır.

Azərbaycanın təcrübəsi göstərir ki, ölkə vaxtında qabaqcadan tədbirlər gördükdə epidemiyaların qarşısını ala bilər. 2006-cı ildə ilk dəfə quş qripi təhlükəsi yarananda aparılan dezinfeksiya, vaksinasiya və nəzarət tədbirləri nəticəsində geniş yayılmanın qarşısı alınmışdı. Bu gün də eyni prinsip qüvvədədir: nəzarət var, koordinasiya var, vətəndaş məsuliyyəti lazımdır.

Avropada H5N1-in sürətlə yayılması global təhlükədir, lakin Azərbaycan hələlik təhlükədən kənardadır.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
“Yeni Məşavət”

SOS! Qonşuda “Honq Konq” qripi - risk qrupunda olanlar

İnfeksiyonist deyir ki, A tipli viruslar ağır gedişatlı olmur, amma...

Ermonistanda A tipli qrip - H3N2 aşkar edilib. Bu barədə Ermənistan Səhiyyə Nazirliyinin Xəstəliklərə Nəzarət və Profilaktika üzrə Milli Mərkəzinin məlumatında bildirilib. “Honq Konq” qripi kimi də tanınan H3N2 qripi mövsümi epidemiyalara səbəb olan A qrip virusunun bir ştammidir. Qrip yüksək hərərət, öskürək və əzələ ağrısı ilə müşayiət oluna bilən tənəffüs yolları xəstəliklərinə səbəb olur. Əksər hallarda xəstəlik keçsə də, H3N2 xüsusən də uşaqlarda və yaşlılarda ağırlaşmalara səbəb ola bilər.

Səhiyyə Nazirliyi vətəndaşları mövsümi qripə qarşı peyvənd olunmağa, tənəffüs yolları infeksiyalarından əziyyət çəkən insanlarla təmasdan çəkinməyə və xəstəlik halında evdə qalmağa çağırır.

“Honq Konq” qripi ölkədə sonuncu dəfə 2023-cü ildə yayılıb. Bir müddət əvvəl Gürcüstanda da yayılmışdı. Azərbaycanda təkrarlanma riski varmı? Əhali niyə peyvəndlənməyə laqeyddir?

Yeri gəlmişkən, bu ilin son, oktyabr və noyabr aylarında regionda bir neçə virus və yoluxucu xəstəlik yenidən gündəmə gəlib. Ən çox diqqət çəkənlərdən biri qızılca xəstəliyidir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə, Avropa və Mərkəzi Asiya regionunda bu il qızılca halları son 25 ilin ən yüksək səviyyəsinə çatıb.

Digər diqqətçəkən virus Qərbi Nil virusudur. Avropa Xəstəliklərə Nəzarət Mərkəzinin məlumatına əsasən, 2025-ci ilin oktyabr ayında Avropanın 13 ölkəsində yerli yoluxma hadisələri təsdiqlənib.

Qaraciyər və qan sistemini zədələyən Kırım-Konqo hemorragik qızdırması da bölgədə müşahidə olunan ciddi in-

feksiyalardandır. 2025-ci ilin oktyabrında Qazaxıstanda 22 hadisə qeydə alınıb, onlardan 12-si laboratoriyada təsdiqlənib. Bu virus genlər vasitəsilə insana keçir və yüksək hərərət, daxili qanaxma, halsızlıq və əzələ ağrısı kimi simptomlarla müşayiət olunur.

Bundan əlavə, müxtəlif ölkələrdə bir sıra digər virus və infeksiyalar da yayılıb. Qlobal

hesabatlarla görə, 2025-ci ilin ilk aylarından bəri 66 ölkədə 100-dən çox fərqli xəstəlik növü aşkarlanıb. Bu, dünyada yoluxucu xəstəliklərin yenidən aktivləşdiyini göstərir. Lakin hər bir xəstəliyin bölgəmizə keçməsi demək deyil. Buna baxmayaraq, Azərbaycan kimi qonşu ölkələrdə epidemioloji nəzarətin gücləndirilməsi vacibdir.

Həkimlər və səhiyyə qurumları xüsusilə uşaqların vaxtında peyvənd olunmasını, rayon yerlərində isə maraqlıdır, Azərbaycan kimi qonşu ölkələrdə epidemioloji nəzarətin gücləndirilməsi vacibdir.

İnfeksiyonist Gülnarə Əhmədova mövzu ilə bağlı “Yeni Məşavət”ə fikrini bölüşüb: “H3N2 yüksək hərərət, öskürək, boğaz ağrısı, əzələ və oynaq ağrıları, baş ağrısı, burun tutulması kimi simptomlarla özünü göstərən virusdur. A qrupuna daxil olduğuna görə xəstəlik çox vaxt yüngül keçir, amma uşaqlarda, yaşlılarda və xroniki xəstəliyi olanlarda ağırlaşma riski yüksək ola bilər. Nəfəs darlığı, sinə ağrısı, təngnəfəslik, huşun itməsi kimi əlamətlər yaranarsa, dərhal həkimə müraciət edilməlidir. Azərbaycanda hazırda qrip səviyyəsi epidemioloji həddi keçmir, lakin qonşu ölkələrdə H3N2-nin yayılması təkrarlanma riskini artırır. Payız-qış mövsümündə tənəffüs yolu infeksiyalarının çoxalması bu

riski daha da artırır. Uşaqlara, yaşlılara, hamilə qadınlara və xroniki xəstəliyi olan şəxslərə peyvənd olunmaq tövsiyə edilir.

Amma əhali arasında peyvəndlənməyə laqeyd yanaşılır. Bunun əsas səbəbləri arasında vaksinə inamsızlıq, xəstəlik riskinin az hesab edilməsi, kifayət qədər məlumatın olmamasıdır. İnsanlar çox vaxt “mənə bir şey olmaz” düşüncəsi ilə risk qrupunda olduqlarını dərk etmirlər. Halbuki qripin ağırlaşmaları ciddi nəticələrə səbəb ola bilər. Hazırda profilaktika ən effektiv müdafiə üsulu sayılır. Şəxsi gigiyena, ictimai yerlərdə məsafə saxlamaq və xəstəlik halında evdə qalmaq virusun yayılmasının qarşısını alır. H3N2 və digər qrip növlərinə qarşı vaxtında tədbir görmək həm şəxsi sağlamlıq, həm də ümumi ictimai təhlükəsizlik üçün vacibdir. Xəstələnən şəxslərə istirahət etmək, bol maye qəbul etmək, hərərəti və ağrıyı azaltmaq üçün həkimin məsləhət gördüyü dərmanlardan istifadə etmək məsləhətdir. Qrip virusuna qarşı antibiotiklər təsir etmir, buna görə onları özbaşına qəbul etmək düzgün deyil. Əgər həkim məsləhət bilsə, antivi-ral dərmanlardan istifadə xəstəliyin gedişini yüngülləşdirə bilər”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Məşavət”

MUSAVAT

Son səhifə

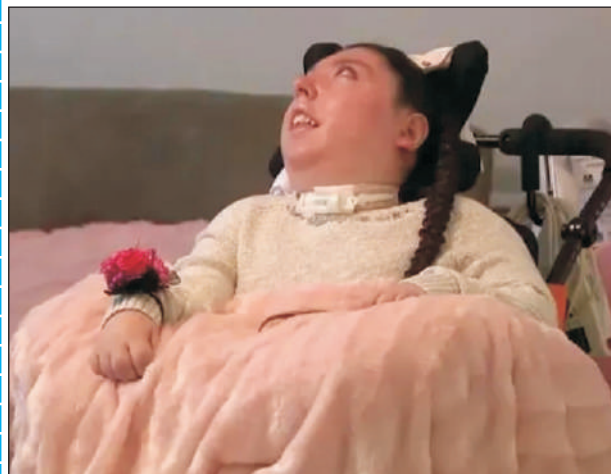
N 205 (8815) 13 noyabr 2025

N o y a b r

Bunları bilirsinizmi?

- Ən az 8 saat yatmağınız vacib hesab edilir. Bunun üçün aşağıdakı tövsiyələrə əməl etməyiniz lazımdır:
1. Hər gecə yatmadan qabaq üzünüzü yuyun, dişlərinizi fırçalayın, işıqları söndürün.
 2. Əgər evdəsinizsə, yuxunuz qəfildən gəlsə, mütləq həmin an bütün işlərinizi buraxıb yatın. Əks halda, gecəni narahatlıqla və gec yata bilərsiniz. Bu da sizin üçün yaxşı olmaz.
 3. Yeni yuyulmuş yastıq üzə və yataq dəstlərindən istifadə edin. Belə olan halda, gecə rahat dönmə və sakit yata bilərsiniz. Bundan başqa, yatmadan öncə otağınıza bir az ətir vurun.
 4. Saatı olduğunuz otaqda saxlamayın. Saatın səsi sizi narahat etməmək üçün və gecə yarı yuxudan oyanmış olduğunuz halda görüb əsəbləşməməyiniz üçün onu gözünüzdən kənar bir yere qoyun.
 5. Yastığınızı qabartılmış vəziyyətə salın. Bu rahat yuxuya gəlməyə kömək edir.
 6. Düzgün yastıq seçin. Yastıq yumşaq olmalıdır, ancaq çox yüksək olmamalı, boynunuzu dəstəkləməli şəkildə dayanmalıdır.
 7. Pəncərələrinizə qalın pərdə taxın. Hətta çöldəki işıqların yanması belə sizin yatmağınıza mane ola bilər.
 8. Yataq otağınızı təmiz saxlayın və rahatlayıcı rənglərdən istifadə edin. Otaqda elə rənglər olmalıdır ki, insanı yuxuya tez apara bilsin.
 9. Yatmadan öncə bir ovuc çərəz, ya da meyvə yeyin. Bunlar yuxunuzun tez gəlməyinə yaxşı təsir bağışlayacaq. Ondan əlavə, bir stəkan ilıq süd də içə bilərsiniz.
 10. Yataqda olarkən gündəliyinizə 10 dəqiqə vaxt ayırın. Gün ərzində yaşadığınız hadisələr, hiss etdiyiniz duyğuları yazın ora, beləcə də yuxuya rahat getmiş olarsınız.

20 il beyinsiz yaşadı

ABŞ-də beynin böyük hissəsi olmadan doğulan qadın 20 il yaşayıb və həkimlərin proqnozlarını alt-üst edib. Milli.Az xəbər verir ki, "People" nəşrinin məlumatına görə Nebraska ştatının Omaha şəhərindən olan Aleks Simpson 2005-ci ildə hidranensefaliya diaqnozu ilə dünyaya gəlib. Həkimlərin onun cəmi bir neçə il yaşayacağını bildirsələr də, qadın bu ilin payızında 20 yaşını qeyd edib.

Validenləri qızlarını "həyat uğrunda döyüşçü" adlandırıb və onun yaşamasını "möcüzə" kimi qiymətləndirirlər. Onların sözlərinə görə, Aleks nə görür, nə də eşidir, lakin yaxınlarının varlığını hiss edir və onların emosional vəziyyətinə reaksiya verir.

Mütəxəssislərin məlumatına görə, hidranensefaliya çox nadir xəstəlikdir və təxminən hər 5-10 min hamiləlikdən birində rast gəlinir. Bu diaqnozla doğulan uşaqların əksəriyyəti ilk il ərzində dünyasını dəyişir. Qeyd edək ki, Aleks Simpson bu xəstəliklə bu qədər uzun müddət yaşayan ən uzunömürlü insan kimi tarixə düşüb.

İmtahandan əvvəl yaddaşı gücləndirən qidalar

Son elmi araşdırmalara görə, tərkibində yüksək şəkər olan şirniyyatlar müvəqqəti olaraq enerjini artırırsa da, yekun nəticədə konsentrasiyanı azalda bilər.

Yaddaş və konsentrasiyanı yaxşılaşdırmaq üçün faydalı qidalar siyahısında birinci yerdə banan gəlir. O, kaliumla zəngindir, bu, təkə idrak funksiyasını dəstəkləyir, həm də stressin öhdəsindən gəlməyə kömək edir. Bananın tərkibindəki az miqdarda şəkər isə beyni ehtiyac duyduğu enerji ilə təmin edə bilər.

İkinci vacib qida qoz, badam və pekan qozu kimi çərəzlərdir. Onların tərkibində beynin fəaliyyətinə faydalı təsir göstərən çoxlu doymamış yağ turşuları var. Gündə təxminən 30 qram qoz-fındıq istehlak etmək tövsiyə olunur.

Tam taxıllı yulaf da beynin fəaliyyəti üçün əla qidadır. Tədqiqatlar göstərir ki, yulaf qısamüddətli yaddaşı və konsentrasiyanı yaxşılaşdırmağa kömək edir.

Tərəvəzlər arasında alimlər çuğundura xüsusi diqqət yetirirlər. Bu məhsul qan damarlarını genişləndirməyə kömək edir, oksigen axını artırır və beynin funksiyasını stimullaşdırır. Çuğundur həm ciy, həm də qaynadılmış halda istehlak edilə bilər.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Sibirdə yeni şəhər salına bilər

sənaye şəhərlərində yerləşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Rusiyanın Sibir regionunda 15-20 il ərzində nadir torpaq metallarının istehsalı üzrə ixtisaslaşacaq yeni bir şəhər salına bilər. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə TASS məlumat yayıb. Məlumatla görə, Sibirdə yeni şəhərin tikintisi ideyası daha əvvəl Rusiya Təhlükəsizlik Şurasının katibi Sergey Şoyqu tərəfindən dəfələrlə gündəmə gətirilib. O, Xakasiyanın Sayanoqorsk şəhəri yaxınlığında müasir bir şəhərin inşasını təklif edib.

Layihəyə əsasən, yeni istehsal müəssisələrinin isə yaşayış məskəni elmi şəhər digər bölgələrdə, o cümlədən funksiyasını yerinə yetirəcək. sovet dövründə yaradılmış

Fransada həkimə yollanan 85 yaşlı adam başqa ölkədə tapıldı

Fransanın 85 yaşlı sakininin başına qeyri-adi hadisə gəlib. O, müayinə olunmaq üçün evindən cəmi 19 kilometr məsafədə yerləşən qonşu Ervo kommunasına getmək istəyib, lakin yolunu azaraq xarici ölkəyə çıxıb. Qeyd olunub ki, pensioner şəxs təyin olunmuş vaxtda həkimin qəbuluna gəlməyib. Bundan sonra, fəal üzvü olduğu yerli assosiasiyanın yığıncağına da qatılmayanda onun qohumları və qonşuları dərhal polisə müraciət ediblər.

Axtarışlara cəlb olunan hərbiçilər kişinin yerini mobil telefon siqnalları vasitəsilə müəyyən ediblər. Məlum olub ki, telefon Xorvatiyadakı hotellərdən birindədir. Bildirilib ki, kişi fasiləsiz olaraq 20 saat sükan arxasında olub. O, xarici ölkələrdə baş verənləri izah edə bilmədiyini etiraf edib və buna avtomobilin naviqasiya sistemindəki xətanın səbəb olduğunu deyib.

Saat 18:00-dan sonra yemək orqanizm üçün vacib imiş

Axşam saat 18:00-dan sonra yemək sağlamlığa zərər verir fikri elmi baxımdan əsaslı deyil. Mütəxəssislərin fikrincə, əsas diqqət yeməyin vaxtına deyil, yatmadan təxminən üç saat əvvəl qidalanmağa başa çatdırmağa yönəlməlidir. Milli.Az xəbər verir ki, bu barədə həkim-terapevt Yekaterina Ladiqina müsahibəsində bildirib: "Axşam 18:00-dan sonra yemək olar və hətta orqanizm üçün bu vacibdir. Sadəcə olaraq, son yemək yuxuya getmədən üç saatdan gec olmamalıdır ki, həzm sistemi normal işləsin. Hər bir insanın bədən xüsusiyyətləri fərqli olduğuna görə, qidalanma rejimi də fərdi şəkildə tənzimlənməlidir".

Mütəxəssis əlavə edib ki, axşam yeməyi yüngül və balanslı olmalıdır. Onun tərkibinə zülal və nişastasız tərəvəzlər daxil edilməlidir:

"Məsələn, balıq və yaşıl salat, yaxud pörtülmüş tərəvəzlə bir tikə ağ et bu tip yeməklər daha uyğundur. Ümumi porsiya isə təxminən 350 qramı keçməməlidir".

Hindistanda pələng üç nəfəri parçalayıb

Hindistandakı meşə mühafizəçiləri Karnatak ştatının bir neçə kəndində iki həftə ərzində üç nəfəri parçalayan pələngi ələ keçiriblər. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "The Indian Express" məlumat yayıb. Nəşrin məlumatına görə, pələng artıq yaşlı olduğundan otlayan heyvanları ovlaya bilməyib və buna görə insanlara hücum etməyə başlayıb. Yırtıcının 13 yaşı var və dişləri sürətlə çıxıb. O, kəndlərə daxil olaraq həm insanlara, həm də mal-qaraya hücum edib. Onun son qurbanı Bandipur Vəhşi Təbiət Qoruğunun yaxınlığında yaşayan 35 yaşlı kənd sakini olub.

Bu, orqanizm üçün siqaretdən təhlükəlidir

Yalnızlıq sağlamlıq üçün siqaretdən heç də az təhlükəli deyil.

Milli.Az xəbər verir ki, Harvard alimləri təhsil alanların 8 il daha az yaşadığını müəyyən ediblər. Dostların, sevgilinin olmaması, daxili təklik sonradan depressiv düşüncələrə səbəb ola bilər. Bəzi insanlar tənhalığın ölümcül təhlükəyə dəşməyən bir ruh hali olduğunu düşünür. Kədar, stresli vəziyyətlər və həddindən artıq emosional qınc qəlb sindromuna kömək etdiyi kimi, tənhalıq da ciddi sağlamlıq problemləri yaradır.

Harvard alimləri sübut ediblər ki, tənhalıq ömür uzunluğuna təsir baxımından siqaretdən heç də geri qalmır. Ümumiyyətlə isə ömrü 8 il qısaldır. Sosial təcrid, insult və ya infarkt riskini qiymətləndirmək üçün istifadə edilə bilən qan laxtalanma zülalının səviyyəsi arasında əlaqə qurulmuşdur. Yalnızlıq, ağır qan itkisi və ya zədələnmə halında qanı laxtalanma fibrinogen səviyyələrinin artmasına səbəb olur. Bunun da artıqlığı qan təzyiqinin artmasına və damarlarda xarakterik trombların yığılmasına səbəb ola bilər. Tədqiqatın müəllifləri təhsil alanlarda və çoxlu dostları və qohumları olanlarda fibrinogen səviyyəsini qiymətləndiriblər.

Sosial əlaqələrin sayının azalması ilə fibrinogen səviyyəsi artır. Alimlərin fikrincə, tənhalıq sağlamlığa zərər verir, bunu gündə 15 siqaret çəkməyin təsirli ilə müqayisə etmək olar. Kişilər üçün tənhalıq xüsusilə zərərli olduğuna görə, onları beynin funksiyalarını pozur.

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500